

З Новими
роками,
товарищи!

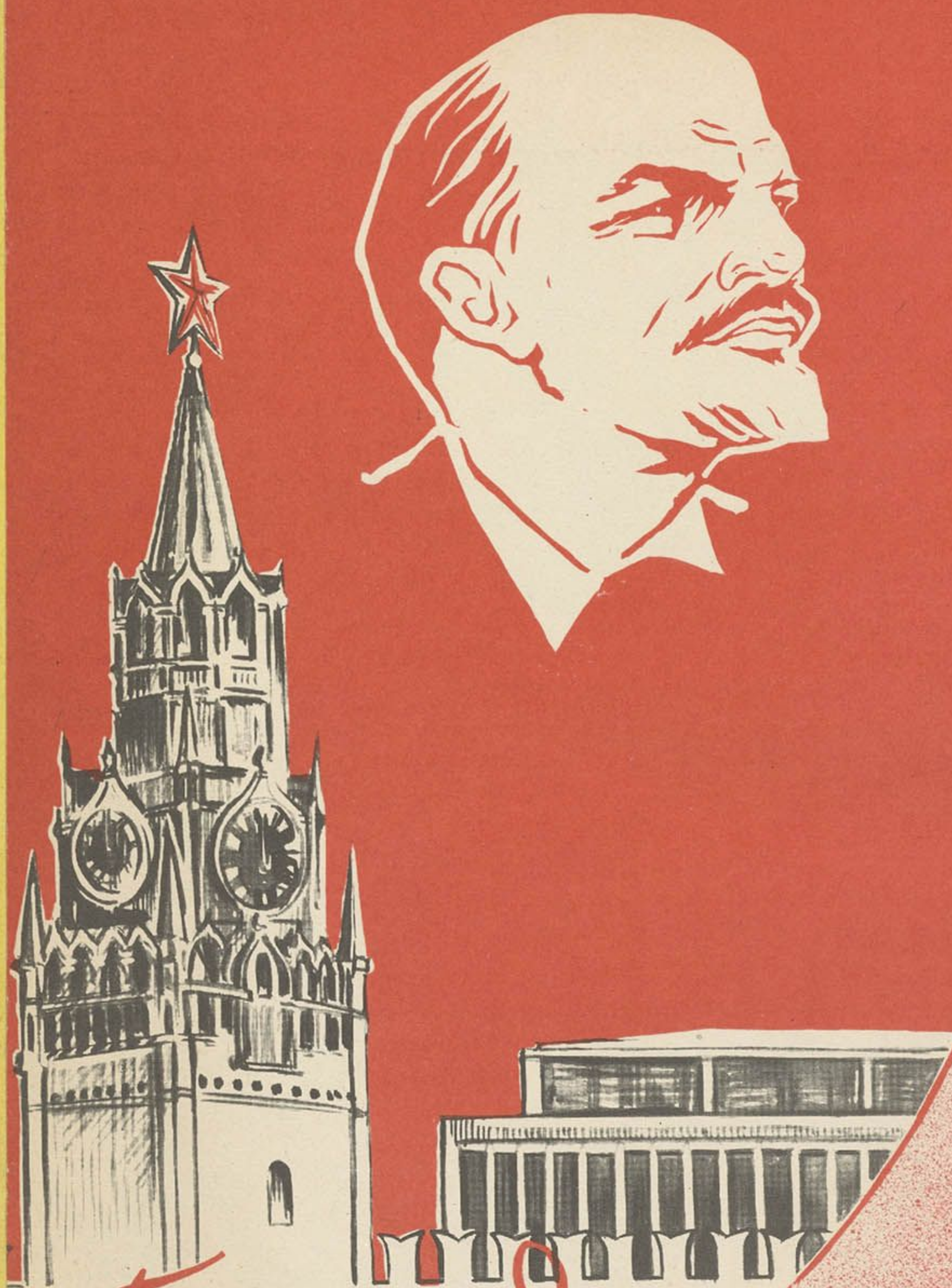
1962

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 12

СНЕЖАНЬ

1961

Гэты год...

Еўдакія ЛОСЬ

Гэты год не зараз пачынаецца...
Ён пачаўся восенню барвовай
Там, дзе сонца ўранні прачынаецца
На рубінавых крамлёўскіх зорах.

Там, дзе ў светласценным збудаванні
Засядалі з'езда дэлегаты,
Дзе аб шчасці людз прадказанні
Чулі старажытныя палаты.

Кожны чуў і сэрцам неспакойным
Сам сябе пытае сёння смела:

— Што зраблю, каб не грымелі войны!
Каб краіна родная квітнела!

Кожны з нас гатовы сёння к бою
За Свабоду, Роўнасць і Братэрства.
Як пайду, каго возьму з сабою!
Што зраблю з душой чужою,
чэрствай...

Дажываюць дзён сваіх астатак
На зямлі старога бруду плямы...
Гэты год — такіх гадоў пачатак,
Што вядуць да камунізма прама!

ЗА РАБОТУ, ТАВАРЫШЫ!

МІНАЕ яшчэ адзін год—1961. Мы расстаёмся з ім, успамінаючы добрым словам. Падзеямі велізарнай важнасці запомніцца нам гэты год. Здзяйсненні яго ўвойдуць у слаўны летапіс чалавецтва.

Першы палёт у космас! І зрабіў яго савецкі чалавек, грамадзянін нашай краіны Юрый Гагарын. Свет яшчэ захапляўся яго подзвігам, як у космас падняўся Герман Цітоў. Здзіўленае чалавецтва рукапляскала абодвум, рукапляскала вучоным, рабочым, усяму савецкаму народу. Мы, савецкія людзі, не пазбаўленыя пачуцця гордасці, добра разумеем значэнне подзвігу нашых цудоўных суайчыннікаў. Мы разумеем, які гіганцкі скачок у сваім развіцці за гады Савецкай улады прарабіла наша краіна, якіх поспехаў дабілася ў развіцці эканомікі, навукі і культуры.

1961 год увойдзе ў гісторыю чалавецтва. Ён назаўсёды запомніцца савецкім людзям. У кастрычніку адбыўся XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. З'езд падвёў вынікі гераічнай працы савецкага народа, прыняў новую Праграму партыі, грандыёзнасць якой прымусіла гаварыць аб ёй увесь свет. З'езд намеціў слаўныя шляхі да самага цудоўнага грамадства на зямлі, на сцягу якога ярка гараць словы: «Мір, Праца, Свабода, Роўнасць і Шчасце для ўсіх народаў!»

У шчаслівы час жывём мы, таварышы! Нам выпала найвялікшае шчасце непасрэдна будаваць камуністычнае грамадства. Нам самім, сваімі ўласнымі рукамі належыць пабудаваць камунізм, які з аддаленай мары становіцца явай, неадкладнай нашай задачай сённяшняга дня. Якіх-небудзь 100 год назад найвялікшы мысліцель і карыфей навукі Карл Маркс пісаў: «Здань блукае па Еўропе: здань камунізма».

І вось на XXII з'ездзе голасна на ўвесь свет Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў абвясціў канкрэтную Праграму будаўніцтва камунізма ў нашай краіне. За 20 год будучы пабудаваны асновы грамадства, у якім людзі будуць жыць і ажыццяўляць лозунг «Ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па патрэбнасцях».

У наступныя два дзесяцігоддзі Савецкі Саюз стане самай багатай краінай у свеце. Выпуск прамысловай прадукцыі ўзрастае не менш чым у 6 разоў, а валавая прадукцыя сельскай гаспадаркі — прыкладна ў 3,5 раза. Гэта дазволіць нам стварыць неабходныя ўмовы для дасягнення багацця матэрыяльных і культурных даброт, дасць магчымасць савецкім людзям добра харчавацца, прыгожа апранацца, мець добраўпарадкаванае жыллё, карыстацца ўсімі здабыткамі культуры. Ужо ў першым дзесяцігоддзі ўсе савецкія людзі змогуць у дастатку набыць высокакасныя прамысловыя тавары. За будучае дваццацігоддзе мы дасягнем такога ўзроўню жыцця народа, які будзе вышэй, чым у любой капіталістычнай краіне. Партыя паставіла гэтую задачу і заклікае ўсіх працоўных змагацца за яе выкананне. Будаваць камунізм — гэта значыць ужо сёння выконваць і перавыконваць вытворчыя планы, змагацца за датэрміновае выкананне сямігодкі, змагацца за новага чалавека. У Праграме партыі падрабязна сказана, што трэба рабіць савецкім людзям для дасягнення вышынь камунізма.

«Для таго, каб падрыхтаваць грамадства да прыняцця камунізма, — гаварыў таварыш М. С. Хрушчоў, — трэба дабіцца гіганцкага развіцця прадукцыйных сіл, стварыць багацце матэрыяльных і духоўных даброт. А для гэтага трэба пэўны час. Чаша камунізма — гэта чаша багацця, яна заўсёды павінна быць поўная да краёў. Кожны павінен уносіць у яе свой уклад і кожны з яе чэрпаць». Камунізм пакажа людзям свае велізарныя перавагі. Ужо ў першым дзесяцігоддзі ўсе савецкія людзі будуць матэрыяльна забяспечаны. На нашых вачах упершыню ў гісторыі поўнасцю і канчаткова знікне малазабяспечанасць людзей. Гэта найвялікшая заваёва савецкага народа. Ні адна з капіталістычных

краін не можа не толькі вырашыць, але і паставіць такой задачы. Мільёны людзей у капіталістычных і каланіяльных краінах пазбаўлены кавалка хлеба, не маюць над галавой даху, не могуць вучыць сваіх дзяцей у школе, пазбаўлены медыцынскага абслугоўвання.

На аснове росту нацыянальнага прыбытку з году ў год растуць прыбыткі рабочых, служачых і сялян у нашай краіне. Бясплатная адукацыя, бясплатнае медыцынскае абслугоўванне, адсутнасць беспрацоўя сталі для нас звычайнымі, натуральнымі, як паветра. Партыя праяўляе велізарныя клопаты аб жыллёвым будаўніцтве. За апошнія пяць год новае жыллё атрымалі 50 мільёнаў чалавек — амаль чвэртка ўсяго насельніцтва Савецкага Саюза! Па аб'ёму і тэмпах будаўніцтва СССР займае першае месца ў свеце.

У сваім заключным слове на з'ездзе партыі М. С. Хрушчоў заклікаў савецкіх людзей працаваць сумленна, натхнёна на карысць камуністычнага будаўніцтва. «За работу, таварышы!» — гаварыў ён.

Усім сэрцам, усёй душой успрынялі савецкія людзі заклік Мікіты Сяргеевіча. Будаўніцтва камуністычнага грамадства ўспрынялі як сваю бліzkую, родную справу.

З усіх куткоў краіны ідуць радасныя весткі. Савецкія людзі выказваюць гатоўнасць аддаць свае сілы, энергію, веды выкананню Праграмы будаўніцтва камунізма. З кожным днём расце колькасць прадпрыемстваў, брыгад, асобных працаўнікоў, якія датэрмінова выканалі гадавыя нормы.

Партыя прымае рашучыя меры да значнага павелічэння ў нашай краіне вытворчасці збожжжа, мяса, малака, бавоўны і інш., усяго таго, што трэба людзям.

Расце і шырыцца сацыялістычнае спартыўнае перавыкананне планаў і ў нашай рэспубліцы. За перадавую арганізацыю працы на кожным рабочым месцы, рост прадукцыйнасці працы, эканомію матэрыялаў, вывучэнне рабочымі перадавога вопыту і ўкараненне яго на прадпрыемстве, зніжэнне сабекошту прадукцыі змагаюцца нашы трактаразаводцы. Шляхам карэннага паляпшэння арганізацыі працы на кожным месцы яны вырашылі з пачатку новага года ліквідаваць трэцюю змену. Пачын трактаразаводцаў знаходзіць гарачую падтрымку на многіх прадпрыемствах.

За хутэйшае ператварэнне ў жыццё гістарычных рашэнняў XXII з'езда партыі змагаюцца і нашы працаўнікі вёскі. Уся рэспубліка даведлася аб слаўнай перамозе ў сацыялістычным спартыўным свінаркі Ганны Нікульскай. Адказваючы справай на рашэнні з'езда, яна выканала свае абавязальствы па адкорму і здачы 1300 свіней. 16 лістапада Ганна Гаўрылаўна здала дзяржаве 1382 свінні агульнай вагой 1410 цэнтнераў. Да канца года яна адкорміць яшчэ 600 свіней.

Першае месца ў рэспубліцы па надоях малака трымае Лідзія Асіюк з калгаса імя Жданава Брэсцкага раёна. Ад кожнай каровы ў сярэднім за 10 месяцаў яна надаіла па 5047 кг малака. Больш 4000 кг ад каровы за гэты ж час надаілі Марыя Дзегцярова з саўгаса «Зарэчча» Смалявіцкага раёна і многія іншыя.

Усе нашы думкі, імкненні накіраваны цяпер на здзяйсненне рашэнняў XXII з'езда. Паспяхова выконваючы іх, савецкія людзі ўмацоўваюць мір на зямлі. Увесь свет добра ведае, што мы стаялі, стаім і стаяць будзем на пазіцыях мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльным ладам, будзем рабіць усё для ўмацавання міру ва ўсім свеце.

Надыходзіць новы, 1962 год. Смела і ўпэўнена ўступаюць у яго савецкія людзі. Гэта будзе год здзяйснення планаў, намечаных XXII з'ездам, год, які наблізіць нас, савецкіх людзей, да камунізма.

**З НОВЫМ ГОДАМ, ДАРАГІЯ СЯБРЫ!
З НОВЫМ ШЧАСЦЕМ!**

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў сярод дэлегатаў з'езда. Першая злева Р. Прусава.
Фота В. Ягорава і В. Севасцьянава.

ДАРОГА ДА ШЧАСЦЯ

НЯМНОГА прайшло часу з дня заканчэння работы XXII з'езда. І хоць далёка шумная святочная Масква, усё яшчэ жывеш уражаннем ад тых поўных вялікага зместу шчаслівых дзён. Перад вачыма ўзнікаюць твары дэлегатаў, я чую зноў гарачыя, шчырыя размовы, якія мы вялі. Гэта незабыўнае...

Пройдуць гады, а людзі будуць памятаць гэтую восень, калі ў Маскве сабраўся XXII з'езд нашай партыі. Памятаць таму, што мы зазірнулі на дваццаць год уперад, і камуністычнае далёка стала камуністычным блізім. З'езд у абстаноўцы найвялікшай аднадушнасці прыняў новую Праграму партыі. Яна сапраўды грандыёзная.

Праграма КПСС — гэта па-ленінску абгрунтаваны план пабудовы камуністычнага грамадства ў нашай краіне, яна прамы працяг дзвюх ленінскіх праграм партыі, якія былі прыняты на другім і восьмым з'ездах.

Не магу не ўспомніць вобразнага выразу Мікіты Сяргеевіча Хрушчова, які назваў Праграму партыі трохступеньчатай ракетай: першая ступень — звяржэнне панавання эксплуатацый і ўстанаўленне дыктатуры пралетарыята, другая — пабудова сацыялізма і трэцяя — стварэнне камуністычнага грамадства.

Бывае так — ідзе чалавек да заповітай мары. Крочыць упэўнена наперад, але ўсё яшчэ далёкай здаецца мэта, ісці цяжка. І як толькі ўзнімецца на вяршыню — адкуль сілы бяруцца, смеласць — вось яна, мэта! Такой вяршыняй на нашым руху ўперад стаў XXII з'езд партыі камуністаў-ленінцаў.

Прыняўшы новую Праграму партыі, мы, савецкія людзі, сваімі рукамі казку ператворым у быль, ажыццёвім вялікую мару чалавецтва.

Яшчэ нядаўна думалася, што людзі пры камунізме будуць нейкія іншыя, не падобныя на тых, якіх мы бачым вакол сябе. І раптам — «цяперашняе пакаленне» — значыць мы, звычайныя слесары, мантажнікі, муляры... Мы!

Так, XXII з'езд КПСС сапраўды вялікі. Ён займае асобае месца ў жыцці партыі, у жыцці савецкага народа, у жыцці міжнароднага камуністычнага і рабочага руху. Усе, хто прысутнічаў на з'ездзе, былі сведкамі таго адзінства, цеплыні і сардэчнасці, з якой праходзіла работа з'езда. Дэлегаты аднадушна адобрылі палітычную лінію і практычную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта.

Асабліва згуртаванасць і маналітнасць праявіліся ў аднадушным асуджэнні культу асобы Сталіна, у рашучым выкрыцці ўдзельнікаў антыпартыйнай групы Молатава, Маланкова, Кагановіча і іншых.

Я ганаруся тым, што належу да партыі камуністаў, якая ўвайшла ў гісторыю чалавецтва як самая вялікая стваральная сіла. І як бы ні працівіліся імперыялісты, а збываюцца прадначартанні Маркса і Леніна: сілы сацыялізма, усе сілы сусветнага прагрэсу нарастаюць, народы ўсё больш рашуча рвуць з імперыялізмам. Гібель імперыялізму і перамога сацыялізма ў сусветным маштабе — непазбежныя.

На XXII з'ездзе КПСС прысутнічалі прадстаўнікі 80 камуністычных і рабочых партый. Мы, дэлегаты, чулі іх палыманыя прамовы. З трыбуны з'езда

прадстаўнікі брацкіх партый далі высокую ацэнку нашай Праграме, назваўшы яе Камуністычным Маніфестам сучаснай эпохі.

Высока цэніцца ў нас працоўны чалавек. Мы ведаем, якія вялікія клопаты праяўляе партыя аб нашым шчасці. Таму святы абавязак кожнага яшчэ лепш працаваць. Я рада заявіць, што шматтысячны калектыў Мінскага трактарнага завода працуе добра, упэўнена трымае першынство сярод трактарабудульнікоў краіны. З нашага завода ідуць платформы з машынамі амаль у сорок краін свету.

У гэтым годзе наш завод адсвяткаваў выпуск двухсоттысячнага трактара. Я ўспамінаю пра гэта таму, каб кожны наглядна ўявіў тэмпы работы нашага завода: другую сотню тысяч трактараў мы выпусцілі ўдвай хутчэй, чым першую. Вось якімі тэмпамі мы навучыліся крочыць уперад!

Мне было прыемна пачуць пахвалу нашым трактарам.

У адным з перапынкаў паміж пасяджэннямі Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў падышоў да групы дэлегатаў, сярод якіх была і я. Ён цёпла прывітаўся з кожным. Даведаўшыся, што я з Беларусі, з Мінскага трактарнага, Мікіта Сяргеевіч сказаў:

— Ведаю вашы трактары! Добрыя машыны.

Дарэчы, з кім бы з дэлегатаў я ні гаварыла — і грузіны, і казахі, і ўкраінцы, і многія іншыя — усе вельмі добра адзываліся пра нашы машыны, і замежныя госці хвалілі беларускія трактары. Член дацкай дэлегацыі сказаў па-руску:

— Трактар «Беларусь»? Гэта — выдатна.

З Праграмы відаць, што трактарабудаванне будзе ісці яшчэ хутчэй. Бо сельская гаспадарка па тэхнічнай узброенасці і арганізацыі вытворчасці наблізіцца ў нас да ўзроўню прамысловасці. Значыць, спатрэбіцца яшчэ больш трактараў і розных сельскагаспадарчых машын. Наш завод з новага года пачне выпускаць удасканалены трактар «МТЗ-50 П». Ён будзе больш магутны і даўгавечны, чым яго папярэднікі.

Як бы парадаваўся Уладзімір Ільіч, каб мог зараз зірнуць на нашу Расію, былую Расію, а цяпер вялікі саюз народаў, якія ўсе ідуць адной дарогай да шчасця.

Пра гэта, напэўна, не я адна думаю. У сэрцы кожнага жыве цудоўны вобраз Леніна, нашага дарагога, вечна жывога Ільіча.

Сярод дэлегатаў з'езда былі людзі розных прафесій: рабочыя, калгаснікі, інжынеры, аграномы, геологі і нават касманаўты. Мы штодзённа адчувалі дыханне вялікай краіны, самі былі яе часткай.

Шчасце само не даецца, яно заваёўваецца працай. Перад краінай пастаўлены велічныя задачы па развіццю прамысловасці, сельскай гаспадаркі, удзему дабрабыту народа. Вось чаму мне хочацца прыгадаць энергічны заклік Мікіты Сяргеевіча:

«За работу, товарищи!»

Р. К. ПРУСАВА,

дэлегат XXII з'езда КПСС, Герой Сацыялістычнай Працы, брыгадзір брыгады гальваністаў Мінскага трактарнага завода.

Міхась МАШАРА

КРАСУЙ, РАДЗІМА

Браты, ізноў шумяць над намі,
шумяць паходныя сцягі.
Ідзем самкнутымі радамі,
у камунізм вядуць шляхі.

Змяняем воблік ўсёй планеты,
яе жыццёвы сэнс і змест.
Дарогу нам адкрыў да мэты
дваццаць другі партыйны з'езд.

Спыняцца мы нідзе не будзем,
прастор адкрыты ў нас усім,
хоць вечер б'е сярэдзіна ў грудзі,
мы мір народам адстаім.

У даль і шыр па ўсёй краіне,
ў які куток ты ні зірні:
Звіняць магутныя турбіны
і ззяюць зарывам агні.

Праклялі ў космас мы дарогу,
былі там нашы караблі.
Здабылі самі перамогу
на моры, ў небе, на зямлі.

Вось на Дзвіне маёй шырокай,
над пабудоваю — зара.
Са штолень цёмных і глыбокіх
соль Салігорск даў на-гара.

Даны табе, мая Радзіма,
ўсе скарбы ленінскіх ідэй:
Расці ж сады усім на дзіва,
у камунізм вядзі людзей.

РАМАНТЫКА НАШЫХ БУДНЯЎ

НІНА наткнулася на гэты верш
зусім выпадкова. Перабірала
ў бібліятэцы часопісы, позірк
затрымаўся на назве верша — «Птуш-
ніца».

— А-а!.. Напэўна зноў пра тое,
што лепш птушніцай быць, чым пра-
даўцом газіраванай вады... або буфет-
чыцай... нічога новага.

Але вось яна прачытала першыя
радкі і схілілася над часопісам.

В блеске молний все сдается
близким:

Кукурузы лес и край селенья,
И большой, набитый сонным
песком,

Белый-белый птичник
в отдаленье.

Да и девушка сама, как птица,
Все летает думкой, и не спится
Ей на выгоне, у края поля.
Сторожит за деда поневоле.
Ей ли не хотелось нарядиться!

В туфлях щеголять

по-городскому?..

Да вот пристрастилась

к пестрым птицам,

К домику скрипучему родному...

Не, не пра газіроўшчыц і не пра
буфетчыц на гэты раз напісана. Ніко-
га не лае пазт, гаворыць спакойна і
пераканаўча. І ад гэтай пераканаўчас-
ці часцей забілася дзявочае сэрца. Хто
ён, што напісаў пранікнёныя радкі?
Нібы ў душу зазірнуў ён Ніне. Зазір-
нуў — і напісаў пра яе. Ёсць у яе
родных Свяцілавічах і кукурузны
лес, і белы-белы птушнік, і стары
вартаўнік. І спелая жытнёвая даля-
чынь, што ап'яняе па ціхіх вечарах.
...Вырашыўшы працаваць на фер-
ме, зайшла Ніна да старшыні сель-
гасарцелі.

Той працёр акуляры, зірнуў на
дзяўчыну ўважліва:

— А ты падумала, Шамоніна?

— Падумала.

— Дрэнна падумала, Шамоніна.

Калгасу вельмі патрэбны пісьменныя
людзі. Заканчвай сярэдняю школу —
тады пагаворым.

— Я буду вучыцца ў вячэрняй
школе сельскай моладзі і закончу
ўсе дзесяць класаў. У вас жа даярак
не хапае, я бачу.

— Па руках, камсамолка?

— Па руках...

Кволая дзявочая далонь лягла на
шырокую, шурпатую далонь стар-
шыні.

Баялася Ніна, што сустрэнуць яе
на ферме насцярожана. Але атрыма-
лася наадварот. Пажылыя даяркі
ўзрадаваліся, усім натоўпам павялі
дзяўчыну да групы яе кароў.

— Ласкавейшай будзь з каровамі.

— Нарэшце дачакаліся: дзяўчаты
на ферму пайшлі, будзе і нам змена!

— Ты б і сябровка пацягнула за
сабой!

І ніводнага дрэннага слова! Вельмі
ўсцешыла гэта маладую даярку.
Увесь дзень без стомы працавала яна.
А прыйшла дадому, гадзіну адпачы-
ла, узялася за кубак малака наліць —
рука дрыжыць. Што такое? А раніцай
пачала ўставаць з пасцелі — як драў-
ляныя рукі, а спіна — чужая. З кеп-
скім настроем прыйшла на работу
Ніна. Заўважылі гэта даяркі.

— Засумаваў штосьці наш навічок.

— Думала, напэўна, трын-трава на
ферме...

— Чым языкамі малоць, лепш да-
паможам дзяўчыне.

І радасна маладой даярцы, што не
пакінулі яе без увагі таварышы на
рабоче, і крыўдна, што здала яна
ў першыя ж дні. Надоі малака пані-
зіліся, загадчык фермы насунуў
бровы.

— Я ж табе гаварыла, я ж табе
гаварыла, што ты не права, — зата-
раторыла Танька-сарока, калі Ніна
прыйшла дадому, апусцілася на лаў-
ку і сказала: «Не магу!»

Ніна ўявіла сябровка, з якімі ка-
лісьці вучылася ў школе, — цяпер
яны фарсяць у туюльках на праспек-
тах. А яна... Ніна зірнула на сястру
і раптам успыхнула гарачым румян-
цам: на грудзях у Тані гарэў новень-
кі камсамольскі значок, яна ўспом-
ніла, што і ў яе ёсць такі ж значок,
і чырвань сорама заліла твар.

— Вось дык камсамолкі! Ды нас
у тры шый трэба гнаць з камсамола! —
уголас прагаварыла Ніна. Таня
ўздрыганулася і скурчылася. У гэтую
мінуту сястра так была падобна на
кацяня, якое правінілася, што Ніна
памякчэла:

— Давай, Таня, разам хадзіць
на ферму — будзеш дапамагаць мне.

— Добра, — хутка згадзілася ся-
стра і нясмела ўсміхнулася. — Пра-
мяне ў школе гавораць, што ветра-
гонка я. Праўда?

А раніцай Таня крочыла за старэй-
шай сястрой. Як на злосць, разгуля-
лася мяцеліца — нібы чорт задумаў на
ведзьме ажаніцца. Дзьме, круціць,
слепіць камамі снегу вочы. Зноў па-
шкадавала Ніна Таню: няхай бы
спала. Але змаўчала. А тая, зажму-
рыўшы вочы, ступала след у след за
старэйшай.

Яны падаілі кароў, і зноў зрабі-
лася лёгка на душы ў Ніны. Бачыла
яна, як няспрытна, зусім па-дзіцяча-
му, прысіджвалася Таня да каро-
вы. Жывёліна цяпліва пераступала
з нагі на нагу.

— Эх, Танюха-гаруха! Глядзі, як
трэба, — і Ніна да кроплі малака вы-
даіла адну карову за другой.

З кожным днём лягчэй працавала-
ся маладой даярцы. А неўзабаве пры-
емную вестку паведаміў дырэктар
саўгаса (на базе калгаса створан
саўгас):

— Збірайся, Ніна, паседзець да су-
седзяў, у «Хальч». Павучышся, як
даць кароў электраапаратамі. Ку-
пляем тэхніку.

Ад радасці Ніна закружыла сяст-
рычку Таню:

— Дакажам яшчэ з табой, што мы
сапраўдныя камсамолкі!

Вярнулася Ніна з саўгаса
«Хальч» — і адразу ж за справу.
Расставіла каля кароў сваёй групы
электрадаільныя апараты. Сабраліся
паглядзець на новаўвядзенне работні-
кі фермы. Ніна была ўпэўнена, што
апараты не падвядуць. Вось уключан
штэпсель — струменьчыкі малака па-
цяклі ў бітоны. Вельмі хутка мала-
дая даярка падаіла ўсю групу кароў.

Па вачах таварышак-даярак зда-
гадалася Ніна, што яны ёй зайздрос-
цяць. І калі скончыла даенне, прана-
навала:

— Я вас усіх навучу электрадаен-
ню. Я ж памятаю, як вы мяне ў пер-
шы дзень сустрэлі...

Слава бывае розная — добрая

і дрэнная. І прыходзіць яна да чалавека таксама па-рознаму. Пра Ніну ў сяле заўсёды гаварылі, што яна добрая, ветлівая дзяўчына. А потым прыбавіўся эпітэт — працавітая. А потым — прынцыповая. Расце чалавек, і як дрэва кожны год раскідае новыя зялёныя парасткі, так і ён радуе людзей новымі добрымі справамі.

2000, 2500, 2700 кілаграмаў малака ад кожнай каровы ў год. Сухія лічбы? Для Ніны лепш за гэтыя лічбы няма нічога на белым свеце. А лічбы з кожным месяцам растуць — і распасцірае крылы душа дзявочая. Вучыць Ніна даярак новай справе, электрадаенне ўсё шырэй укараняецца на фермах роднага саўгаса. А сястрычка Таня арудзе электраапаратам не горш самой настаўніцы. Якая дапытлівая стала! Гаворыць неяк сястры:

— Чаму так у жыцці — іншыя даяркі такія ж рукі маюць, нават сілы больш у іх руках, а працуюць яны горш, чым ты. А я ведаю чаму. Скажаць? У цябе, як у музыканта, натхненне. І я ведаю адкуль яно. Скажаць? У цябе мэта ёсць: зрабіць жыццё ў вёсцы такім жа, як у горадзе. Я не забыла, як ты тады гаварыла — горача так, вочы гараць.

Памятае той дзень Ніна. Бялее на сцяне лісток з вершам.

Не сбежала, хоть и трудно было,
А теперь-то возвращаться стали
Даже те, кому была немилой
Деревушка в спелой житной дали.

Так, па-іншаму павярнуў час. Многія вярнуліся і ў саўгас, пачалі працаваць у жывёлагадоўлі, у будаўнічай брыгадзе, у паляводстве. Радавала гэта камсамолку Ніну Шамоніну і прыбаўляла ёй сілы.

Дзяўчына прывыкла ўжо да таго, што ў яе вучацца майстэрству даяркі. Што ні кажы, добрыя вынікі работы ў гэтым годзе — за восем месяцаў надаіла ад кожнай каровы больш 1600 кілаграмаў малака. А ў яе групе 60 кароў!

Вось яна сядзіць на абласной партыйнай канферэнцыі, ёй усё цікава — і выступленні дэлегатаў, і размовы ў перапынках паміж пасяджэннямі. На канферэнцыі шмат жывёлаводаў, яна з імі пазнаёмілася ўжо. Часцей за ўсё дэлегаты гавораць пра тое, пра што ёй хацелася б сказаць самой або думалася калісьці на рабоце і дома. Даў слова — выканай абавязкова! Будаўніцтва новай вёскі — справа сённяшняга дня! Перадавыя метады работы — усім! Так, гэта трэба, гэта вельмі важна.

...Выбіраюць дэлегатаў на XXII з'езд партыі.

— Ніна Шамоніна — гэта вы?

Ніна сцвярджальна ківае галавой, і суседкі горача віншуюць яе:

— Вы гэта заслужылі, Ніна. Мы чыталі пра вас.

...Крамлёўскі Палац з'ездаў. Прасторная зала, якая змяшчае шэсць тысяч чалавек. Тут многа знаёмых людзей, чые біяграфіі Ніна добра ведае. Вось Юлія Вечарова, ткачыца з Іванаўскай вобласці, герой-касманаўт

Герман Цітоў, камбайнер Аляксандр Гіталаў, пісьменнікі Міхаіл Шолахаў, Аляксандр Твардоўскі...

Незабыўная мінута: займаюць месцы ў прэзідыуме з'езда Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, кіраўнікі партыі і ўрада. З'езд стоячы вітае іх.

Над трыбунай, над усёй велізарнай залай на фоне чырвонага, як бы струменячага палотнішча сцяга ўзвышаецца чаканны ленынскі профіль. Затаіўшы дыханне, Ніна слухае словы М. С. Хрушчова.

— Першыя дзве праграмы, — гаворыць ён, — былі распрацаваны пры непасрэдным удзеле і пад кіраўніцтвам Уладзіміра Ільіча Лёніна. Пры падрыхтоўцы трэцяй Праграмы мы пастаянна раіліся з Лёніным, зыходзілі з яго празорлівых прадвызначэнняў, з яго геніяльных ідэй аб будаўніцтве сацыялізма і камунізма. Таму мы з поўнай падставой можам і гэту Праграму назваць ленынскай.

За кастрычніцкія дні Ніна пазнала столькі, колькі іншы чалавек не пазнаў за ўсё сваё доўгае жыццё. Яна ўслуховалася ў кожнае слова выступаючых — дзяржаўных дзеячоў і калгаснікаў, замежных гасцей і сваіх землякоў — беларусаў.

Таленавіты пісьменнік Міхаіл Аляксандравіч Шолахаў пранікнёна сказаў у заключэнне сваёй прамовы, што сярод прысутных на з'ездзе шмат дэлегатаў, якіх ласкава называюць маякамі.

— Вялікае, душэўнае дзякуй тым, хто свеціць! — усклікнуў пад бурныя апладысменты народны пісьменнік.

Моцна забілася сэрца даяркі. Яе ж на роднай Гомельшчыне таксама называюць маяком. Любімы пісьменнік гаворыць ёй дзякуй.

У зале пасяджэнняў з'езда прысутнічаюць дэлегаты 80 замежных камуністычных і рабочых партый. Чорныя, жоўтыя, белыя твары, пасярэб-

раныя скроні, шрамы. Гэта вядомыя рэвалюцыянеры, загартаваныя ў барацьбе камуністы.

Вось на трыбуне старшыня калгаса сяла Калінаўка Хамутаўскага раёна Грачоў. У яго прамове шмат лічбаў. Але гэтыя лічбы вельмі зразумелыя гомельскай даярцы: без іх не абыйсцяся, за імі — праца, клопаты, уменне, людзі, машыны, кукуруза, буракі, збожжа. І гэта ўсё — таксама рамантыка, рамантыка нашых будняў. «Сёння — рубеж наватара, заўтра — рубеж калектыву» — гэты заклік моцна запаў у Нініна сэрца. Вернецца яна са з'езда дадому, арганізуе школу перадавога вопыту. Трэба, каб усе даяркі ў саўгасе і ў раёне дабіліся высокіх, рэкордных надояў.

Рамантыка нашых будняў! Ніна адчувае яе на кожным кроку. На яе вачах расце багацце роднага саўгаса. Змяняецца аблічча Свяцілавічаў: выраслі новыя дамы, радуюць вока кветнікі, вясной нібы ў белай пене сады. Заможным стала жыццё рабочых. Далёка Крамлёўскі Палац ад роднага сяла, а нібы побач з ёю землякі: яны ж таксама слухаюць па радыё выступленні дэлегатаў і таксама думваюць пра тое, як лепш арганізаваць работу ў гаспадарцы, каб як мага больш даць любімай Радзіме сельскагаспадарчых прадуктаў.

Узыходзіш на высокую гару — усё шырэй і шырэй з вышні гарызонт. Бачыш далёкія далі, але дробязей не заўважаеш. А Ніна бачыць і далі і падрабязнасці свайго жыцця — на такім узлёце душа яе. Будуць у сяле і тэатры, і атэлье, і прыгожыя добраўпарадкаваныя дамы, і вуліцы — усё будзе! За такое жыццё галасавала яна на партыйным з'ездзе.

Віталі КОСТЫЛЕЎ

Саўгас «Свяцілавічы».
Веткаўскі раён.

XXII з'езд КПСС. На ўсё жыццё запомнілася гэтая падзея тым, каму выпала шчасце прымаць удзел у яе рабоце. На здымку: дэлегаты з'езда ў час перапынку паміж пасяджэннямі. Тут сустрэліся знатная свінарка Герой Сацыялістычнай Працы Тацяна Якаўлеўна Перашыўка (справа) з саўгаса «Пераможа» Кармілаўскага раёна Омскай вобласці з брыгадзірам свінагадоўчай фермы саўгаса «Гарадзішча» Шклоўскага раёна Раісай Ягораўнай Сікорынай (злева). У цэнтры Ільінаводка калгаса імя Янкі Купалы Маладзечанскага раёна Тарэза Леанардаўна Клімашэўская.

Фота У. Кітаса.

Мая сям'я

«Аповесць пра сапраўднага чалавека» — хто не чытаў, каго не ўсхвалявалі старонкі кнігі з аднайменнай назвай.

І вось перад намі — зусім не кніга і зусім не аповесць — а ўсяго толькі некалькі старонак мужана і высакароднага жыцця двух простых савецкіх людзей. Дакладней, некалькі старонак з жыцця адной савецкай сям'і...

Ніжэй мы змяшчаем і просім нашых чытачоў прачытаць пісьмо ў рэдакцыю Марыі Іосіфаўны Мігай.

НАПЯРЭДАДНІ XXII з'езда КПСС мяне запрасілі на камсамольска-маладзёжны вечар у горад Светлагорск. Залу Палаца энергетыкаў запоўнілі маладыя будаўнікі буйнейшага ў Еўропе хімічнага завода, моладзь з Васілевіцкай ДРЭС, з завода жалезабетонных вырабаў і канструкцый. Я вельмі хвалялася, калі мяне папрасілі раскажаць пра сваю сям'ю.

...Мы пасябравалі ў суровым 1944 годзе моцна і назаўсёды. Нам было па 18 год. Пасля шпіталю мой скалечаны сябар быў вельмі слабы і яго адпусцілі на 6 тыдняў дадому. Але з родных Парыч ён з'явіўся ў нашу нестрайную часць на трэці дзень. Скажаў мне:

«Нікога і нічога ў мяне не засталася...»

Наша дружба стала яшчэ мацнейшай: мы ва ўсім дапамагалі адзін аднаму, падтрымлівалі адзін аднаго ў суровых баявых буднях у Польшчы, у Германіі.

Пасля вайны астаяваліся на яго радзіме, у Парычах. Ён навучыўся працаваць кінамеханікам, я пайшла вучыцца на швачку.

Муж мой цяжка хадзіў з мыліцамі, а падняцца па крутой лесвіцы ў кінаапаратную было для яго цэлай праблемай. Я дапамагала яму ісці на работу, а ўвечары зноў прыходзіла па яго. Матэрыяльна жылі дрэнна: пенсія — 120 руб., зарплата яго — 225 руб., мая — 150. А адзін пуд бульбы каштаваў 100 руб. У нас было рэчаў: маленькая падушка, летняя коўдра, два шынялі, адна табурэтка, столік. Ды яшчэ 2000 рублёў пазыкі ў банку ўзялі, каб вокны і дзверы зрабіць у доміку нашым. Але беднасць — не ганьба. І мы рэдка заўважалі яе. Жылі дружна. Быў такі выпадак: кінамеханіку Галі Слесаровай далі адпачынак, а замяніць яе не было каму. Трэба было ў Шацілкі (цяпер Светлагорск) ехаць працаваць майму мужу. А калі Галі вярнулася, ён пеша накі-

раваўся з Шацілаком у Парычы. Машын тады было мала і мужа падабралі толькі на другі дзень у вёсцы Скалка. Ён сказаў тады мне:

«Засумаваў вельмі. Вось і папоўз...»

Я яму плаціла тым жа: вернасцю і каханнем.

У 1948 годзе ў нас нарадзілася дачка. Назвалі яе ў памяць маёй загінуўшай старэйшай сястры — Таніі. Яшчэ веселей пачалі жыць. А праз год прыйшло новае няшчасце: мужа паралізавала, у яго пачаліся страшэнныя сардэчныя прыступы.

Некалькі разоў вазіла яго па шпіталях, адпраўляла на курорты. Той-сёй раіў мне кінуць усё і паехаць да родных у Добруш. Другія намякалі на іншае. Але гэтыя людзі не разумелі нічога аб сапраўднай дружбе і вернасці. А нам жа дадзена толькі адно сэрца, у якім жывуць і каханне, і вернасць, і дабрата, і адвага. Сэрца не спыніць, як і не прымусіць змоўкнуць голас сумлення.

Я працягвала барацьбу за нашу жыццё, за нашу сям'ю, і людзі ўхвалялі гэта, усяляк дапамагалі і падтрымлівалі мяне. Было нялёгка, бо здароўе — таксама сямейнае шчасце... А тут яшчэ з'явіўся новы злосны і каварны вораг — гарэлка: ад гора і пакут мой муж пачаў выпіваць. Да яго пачалі прыходзіць нейкія «сябры», да нас прыносілі самагонку. Перамаглі і гэтага ворага! І сёння я лічу, што жанчына, муж якой робіцца п'яніцай, — не сапраўдны друг. У нас жа, жанчын, ёсць мноства спосабаў, якія дапамогуць мужу кінуць піць: наша сапраўднае каханне, цеплыня нашых жаночых сэрцаў, сямейнае шчасце і спакой, наша шчырае давер'е...

Знайшлі сапраўдных сяброў, якія пачалі вучыць мужа падшываць валёнкі і плесці кошыкі, маляваць рэкламу для нашага кіна-тэатра і ўважліва чытаць кнігі. Я перайшла працаваць санітаркай у бальніцу, каб да ўрачоў бліжэй быць. Зноў узялі ў банку пазыку і пера-

будавалі наш стары дом. Потым мужу дзяржава выдала маторную калыску, і ён зноў убачыў людзей, свежае паветра...

У 1951 годзе ў нас нарадзіўся сын. Назвалі Жэнікам, імем загінуўшага на фронце бацькі майго мужа. А ў 1956 годзе з'явілася дачка Надзея.

У 1957 годзе муж пачаў пісаць у раённую газету. Некалькі яго апавяданняў надрукавалі цэнтральныя часопісы. Ён шмат займаўся самаадукацыяй і дзеля гэтага

Наша пошта

«Ленінская перамога». Рэдакцыя дала яму рэкамендацыю для ўступлення ў Саюз журналістаў. Навокал нас

Вось і ўся наша сям'я: сыноч і дачушкі, а ў цэнтры мой муж Усевалад Яўгеневіч Мігай і я.

я перайшла працаваць у бібліятэку, бліжэй да кніг.

Апошнія гады ён шмат працуе над сваім дзённікам. Хто ведае, ці спатрэбіцца каму-небудзь гэты дзённік? Але я рада, вельмі рада, што ён бачыць перад сабой мэту, мару.

Сёння ў нас вельмі многа сапраўдных сяброў, а таму і жыццё стала лягчэй, веселей. Брыгада камуністычнай працы Машы Яфрэменка з Мінскага мотавелазавода завочна прыняла майго мужа ў свой дружны калектыў. Дзесяць год ён не быў у кіно — брыгада зрабіла яму калысачку, у якой ён сёння рэгулярна наведвае Дом культуры. Мы трымаем з брыгадай пастаянную сувязь, дзелімся сваімі планами, даём адзін аднаму добрыя парады. Нядаўна брыгадзір Маша Яфрэменка і член брыгады Надзея Палешак прыязджалі да нас. Навезлі розных падарункаў... А муж сказаў Машы:

«Падзеліш з вамі гора — палавіна ад яго застаецца. Падзеліш радасць — двайная атрымліваецца!»

Мужа бюро Светлагорскага райкома партыі зацвердзіла пазаштатным карэспандэнтам нашай раённай газеты

сябры, добрыя людзі. І напэўна ўсё гэта меў на ўвазе Мікалай Аляксеевіч Астроўскі, калі ў лістападзе 1936 года сказаў карэспандэнту газеты «Комсомольская правда»:

«Асабістыя трагедыі будуць і пры камунізме. Але жыццё будзе цудоўнае тым, што чалавек перастае жыць вузкім асабістым жыццём». Наша сям'я адчувае гэта ўжо сёння, на парозе камунізма.

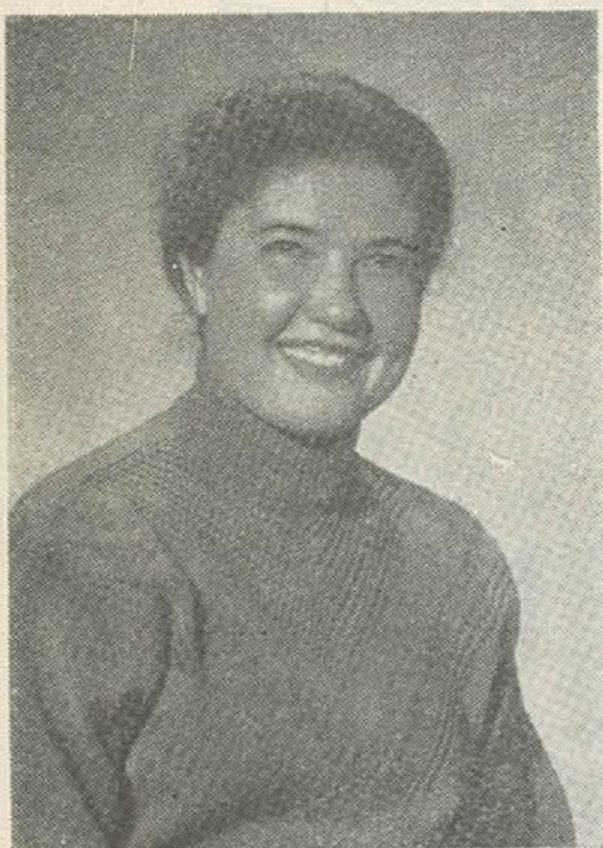
Дзеці ў нас добрыя, усім такіх мець жадаем! Жывём дружна і, нягледзячы на ўсякія нягоды, цікава. Нам і зараз блізка такое пачуццё, як сапраўднае каханне. Мы ведаем, што такое жыццё, умеем цаніць яго і змагацца ў імя жыцця. Нам было нялёгка, але мы бясконца рады таму, што дзеці нашы вырастуць сапраўды шчаслівымі людзьмі, будаўнікамі. Мы іх выхаваем, навучым пачуццю абавязку, гонару, навучым сябраваць і па-сапраўднаму працаваць. Мы пакажам ім вялікую дарогу ў жыццё.

Марыя МІГАЙ,

тэхнічка Парыцкай бібліятэкі.

Светлагорскі раён
Гомельскай вобласці.

НЕСПАКОЙНАЯ ДАЧКА Ў ВАРВАРЫ ЦІМАФЕЕЎНЫ

Л. А. Яфімава.

І БЫВАЕ ж так. Сустрэнеш чалавека на сваёй жыццёвай сцежцы простага, зусім звычайнага, а ён чамусьці больш за іншых запам'ятаецца табе, нібы назаўсёды к сэрцу прырасце, пакіне ў ім нейкі своеасаблівы светлы след. І хай потым міне шмат год, хай далёка ззаду застанецца тая сцяжынка, час ад часу ўсё ж так хочацца зноў вярнуцца на той памятны след і па ім прасачыць, куды занеслі імкненні-мары слаўнай душы чалавека.

З Людмілай Аляксандраўнай мы сустрэліся, памятаю, год шэсць таму назад. Ды і вы, пэўна, тады ж пазнаёміліся з ёю праз наш часопіс. У ім быў змешчан нарыс аб працы, жыцці і імкненнях звычайнай дзяўчыны Люды Яфімавай. Пасля тэхнікума працавала тады яна ў Гомелі, на шклозаводзе. І ўжо ў той час Людміла славілася тут сваёй працавітасцю і здольнасцямі. Будучы тэхнікам па адукацыі, яна свабодна замяняла інжынера ў састаўным цэху. Таварышы ведалі яе як заўсёды бадзёрага, незамянімага ў шматлікіх турысцкіх паходах спадарожніка, добрага, шчырага сябра. Рабочыя бачылі ў ёй простага, чулага кіраўніка, свайго дарадчыка. А неспакойнае сэрца Людмілы яшчэ тады закіпала новымі імкненнямі, светлымі марамі, нязведанымі спадзяваннямі. Вечарамі дзяўчына заседжвалася за кніжкамі: яна рыхтавалася ў інстытут...

Такой была Людміла Аляксандраўна. Такой, мусіць, запам'яталі і вы яе, прачытаўшы ў часопісе першы нарыс аб ёй. І вось неяк зусім нечакана мы зноў сустрэліся нядаўна.

Мяне цікавілі справы трубнага цэха на шклозаводзе, калектыў якога ў гонар XXII з'езда КПСС уключыўся ў спаборніцтва за званне цэха камуністычнай працы і славіцца ў Гомелі сваімі поспехамі. У цэху казалі, што начальнік у ад'ездзе, і пазнаёміць мяне са справамі ўзялася Ганна Сцяпанаўна Якуненкава, начальнік адной са змен. Яна расказвае пра абавязальствы, знаёміць з людзьмі, паказвае новыя віды прадукцыі.

Так, шмат змен адбылося тут за апошнія гады. Асвоен выпуск тэрмаўстойлівых шкляных труб рознастайных дыяметраў, шматлікія фасонныя дэталі, зварка шкляных труб. А ў спецыялістаў-шклаваараў узнікаюць усё новыя і новыя задумы. Сёлета тут пушчана незвычайная другая сістэма: на шклаварнай печы працуе не адна, як раней, а дзве машыны вертыкальнага выцягвання труб. Яе якраз калектыў і асвойвае. А там новыя праблемы наспяваюць, новыя ідэі нараджаюцца.

Ганна Сцяпанаўна расказвае, наколькі вырасла прадукцыйнасць працы і павялічыўся выпуск труб.

— Нават з пачатку гэтага года на месяц нам планавалі толькі 63 кіламетры труб, — гаворыць яна. — А потым планавы аддзел стаў даводзіць ужо заданне — 75 кіламетраў труб. Мы ж у жніўні, на-

прыклад, амаль на 10 кіламетраў перакрылі і заданне.

Ганна Сцяпанаўна хацела нешта сказаць, але пачуўся вокліч: «Люда, Людміла пры-е-ха-ла!» Яна толькі і паспела паведаміць, што гэта іх начальнік цэха, і паспешалася туды, дзе ўжо ліўся паток шчырых, сяброўскіх прывітанняў. Адказваючы на іх, Людміла Аляксандраўна Яфімава радасна ўсхваляваная стаяла каля печы, якую пачалі ўжо разбураць. Мяккая, пяшчотная ўсмішка не сходзіла з яе твару. Сябры ж доўга яшчэ не адпусkalі Людмілу Аляксандраўну, усё распытвалі пра паездку па Чэхаславакіі, з якой яна толькі што вярнулася, аб чэхаславацкіх умельцах-шклаваарах, расказвалі пра свае навіны.

— Шкада было разбураць «чырванасцяжную» печ, — кінуўшы на грудзі цэглы, заўважыла Аня Якуненкава. Так жартаўліва тут называюць першую вытворчую сістэму за тое, што, поўнасьцю выкарыстоўваючы яе магутнасць, цэх некалькі апошніх кварталаў утрымліваў Чырвоны сцяг за перамогу ў спаборніцтве.

— Год таму назад, пэўна б, не шкадавалі, — уздыхнула і Людміла Аляксандраўна.

Якраз тады яна вярнулася з Масквы, дзе скончыла інстытут, з дыпламам інжынера-тэхнолага і яе прызначылі начальнікам у трубны цэх. А там толькі завяршылі эксперыментальныя работы па выпуску труб большага дыяметра і трэба было зноў пераналадзіцца на дзвюхдзюймовыя трубы. І як на тое ліха, пасля пераналадкі трубы пайшлі суцэльным бракам. Разам са шкламасай машына выцягвала нейкія каменчыкі. Людміла Аляксандраўна доўга не магла знайсці прычыну, а кантралёры бясконца бракавалі прадукцыю.

— Вось вам і новы, дыпламаваны начальнік, — пачула яна тады неасцярожную мужчынскую рэпліку.

Людміла не даслухала да канца. Крыўда заслала ёй стомленыя за ноч вочы.

— Прыляж, дачушка, адпачні гадзіну якую, — ні аб чым не распытваючы, парайла маці, — а ўранні відней будзе што да чаго.

Мо' не ў тую, а ў другую раніцу сапраўды прасвятлілася прычына непаладкаў. Пры паўторнай замене насадкі Людміла Аляксандраўна першай заўважыла чорную шчарбіну на ўнутранай сцяне печы. Аказваецца, яшчэ ў час эксперыментальных работ ад рэзкіх ваганняў тэмпературы не вытрымаў кварцавы мост. Тады і паявілася гэтая шчарбіна. Але адна справа знайсці загана, а другая — ліквідаваць яе. Што толькі не рабілі: падымалі ўзровень шкламасы, уводзілі ў пралом кварцавы брус — нішто не дапамагала. З тэхнічнага аддзела начальнік цэха ў каторы ўжо раз накіроўваўся да галоўнага інжынера. На гэты раз яна з нейкай рашучасцю заявіла яму, што печ трэба рамантаваць і неадкладна.

— Спыняць сістэму? — перапытаў т. Маеўскі. — Не. Ні ў якім разе.

І колькі не пераконвала тады яго Яфімава, галоўны інжынер так і не згадзіўся з ёю. Толькі пазней ён дазволіў пад поўную адказнасць начальніка цэха рамантаваць печ на хаду.

Забыла Людміла і пра неасцярожную мужчынскую рэпліку і пра мільгануўшае ў ёй недавер'е. Увесь калектыў у гэтыя дні падзяляў яе турботы. Разам з ёю ў цэху засталіся і начальнікі змен, і майстры, і памочнікі майстраў, і адломшчыкі труб, і газаўшчыкі, і рамонтнікі. Усе ведалі, што рамонт на хаду — спра-

ва рызыкаўная, а для Людмілы Аляксандраўны гэта сапраўднае выпрабаванне. І яна яго вытрымала!

— Значыць, усё ў парадку, дачушка?— здагадалася Варвара Цімафееўна, адчыніўшы дачцэ дзверы.

— У парадку, мама, у парадку, — радасна паўтарала дачка. — Другі кіламетр цягнем і трубы чыстыя. Нават Маеўскі павіншаваў з удачай.

— Я ж казалі табе, што ўсё будзе добра, — захалявалася маці. — Ці трэба ж было так бедаваць. Бач, змарнела зусім, толькі вочы блішчаць.

— І праўда, мамачка, есці хочацца, як у галодны год, — перабіла яе Люда.

Але пакуль маці прынесла ежу з кухні, дачка прыкархнула на канапцы і толькі ўсміхалася праз сон. Старэнькая ціхенька прыкрыла яе любімай хусткай, выключыла святло і доўга яшчэ думала пра адзіную сваю, такую неспакойную, няўрымсліваю Люду. Толькі яна, Варвара Цімафееўна, ведае, колькі турбот у дачкі, колькі напружання ў яе працы. Па настрою Людмілы яна беспамылкова здагадваецца аб справах у цэху.

Пасля таго рамонту справы адразу наладзіліся. Калектыў выканаў месячны, перакрыў квартальны план, заваяваў пераходны Чырвоны сцяг завода і моцна трымае яго...

— Не, шкадаваць яе не трэба, — адарваўшы позірк ад разбуранай печы, заўважыла Людміла Аляксандраўна. — Яна добра нам паслужыла і яшчэ паслужыць пасля рэканструкцыі. Не век жа нам такую «салому» цягнуць. Гаспадарцы патрэбны і іншыя трубы.

І зноў звычайныя вытворчыя будні пайшлі. У дні работы XXII з'езда роднай партыі калектыў трубнага цэха рапартаваў аб завяршэнні гадавога плана. Гэтую радасць яна паведаміла, калі я прыйшла павіншаваць яе з наваселлем.

Кватэрка невялікая, але ўтульная, з густам абстаўлена. І, бадай, найбольшую ўвагу тут звяртаюць на сябе дзве рэчы: кніжкі і сервант, застаўлены разнастайнымі вырабамі са шкла.

— Найлепшыя дарадчыкі мае, — гаворыць Людміла Аляксандраўна аб кнігах.

Не, не буду гаварыць, як карпатліва сочыць яна за спецыяльнай літаратурай. Пераканацца ў гэтым лёгка. Загаварыце вы з Людмілай аб звышэрмаўстойлівым шкле, напрыклад, і яна вам дзве гадзіны без усякіх канспектаў будзе раскажваць аб перавагах яго, аб прымяненні ў народнай гаспадарцы, аб яго тэхналогіі, хоць у яе асабістай бібліятэцы ў асноўным літаратура мастацкая. Да пеўняў зачытваецца яна Джэкам Лонданам, з захапленнем можа ўвесь вечар чытаць напаміць вершы Канстанціна Сіманава. І зараз вось гораха выказвае свае думкі аб выступленнях Шолахава, Твардоўскага, Грыбачова на XXII з'ездзе.

Глядзіш на гэту слаўную жанчыну, гарачую, парывістую, і думаеш, адкуль толькі ў яе сіл на ўсё хапае, часу, энергіі. У тумбачцы пад прыёмнікам, бачу, ляжаць раскрытыя кніжкі на замежных мовах. Мусіць, зусім нядаўна паспешна адклала яна іх туды. Аказваецца, Людміла Аляксандраўна займаецца ў гуртках і самастойна вывучае англійскую і нямецкую мовы. Па-першае, гэта так неабходна для паступлення ў аспірантуру — чарговая мара Людмілы Аляксандраўны, — па-другое...

— Вельмі прыкра, што нам заўсёды і ва ўсім перакладчыкі патрэбны, — заўважае яна. — Вось у Чэхаславакіі ў мяне ёсць сябар — пяць замежных моваў ведае. Проста зайздросна.

І яна зноў пачынае перабіраць у памяці нядаўнюю паездку, паказвае сувеніры. Імі ж і застаўлен сервант.

Начальнікі змен камсамолка Валянціна Канышкіна і Ганна Якуненкава ў час перазменкі.
Фота Ф. Раманава.

— Таксама са шкла, — указвае яна на вазачку, у якой застыла бярозавая галінка. Яна, як і вазачка, шкляная. — Падарунак чэхаславацкіх шклавараў.

На галінцы нібы дрыжаць кроплі вады. Здаецца, скалані яе і кроплі ўпадучь на руку. Але гэта толькі здаецца, дажджынікі таксама шкляныя.

— Праўда, прыгожа? — звяртаецца да мяне Людміла Аляксандраўна, а ў самой вочы так і ззяюць, так і пераліваюцца, толькі не шклянымі, а жывымі бісерынкамі радасці і шчасця.

І нібы працягвае яна свае нявыказаныя думкі:

— Памятаеце тую разбураную печ першай сістэмы? Рэканструявалі мы яе ўжо, вывелі і зараз робім наварку. А там, уперадзе эксперыменты і эксперыменты. Гэта будзе незвычайнае, рэдкае шкло. Вось пабачыце.

... Зімовы вечар ахутаў змрокам пасёлак гомельскіх шклозаводцаў. Запальваюцца першыя агні. І вось ужо мора агнёў палымее над ім. Адзін з іх ярка свеціцца ў новай кватэры Людмілы Аляксандраўны. Аж шкада нека развітвацца з гаспадыняй. Так хора і лёгка на душы. Не ведаю, калі сустрэнемся мы зноў, толькі сустрэцца хочацца.

Аляксандра ЗАХАРАНКА

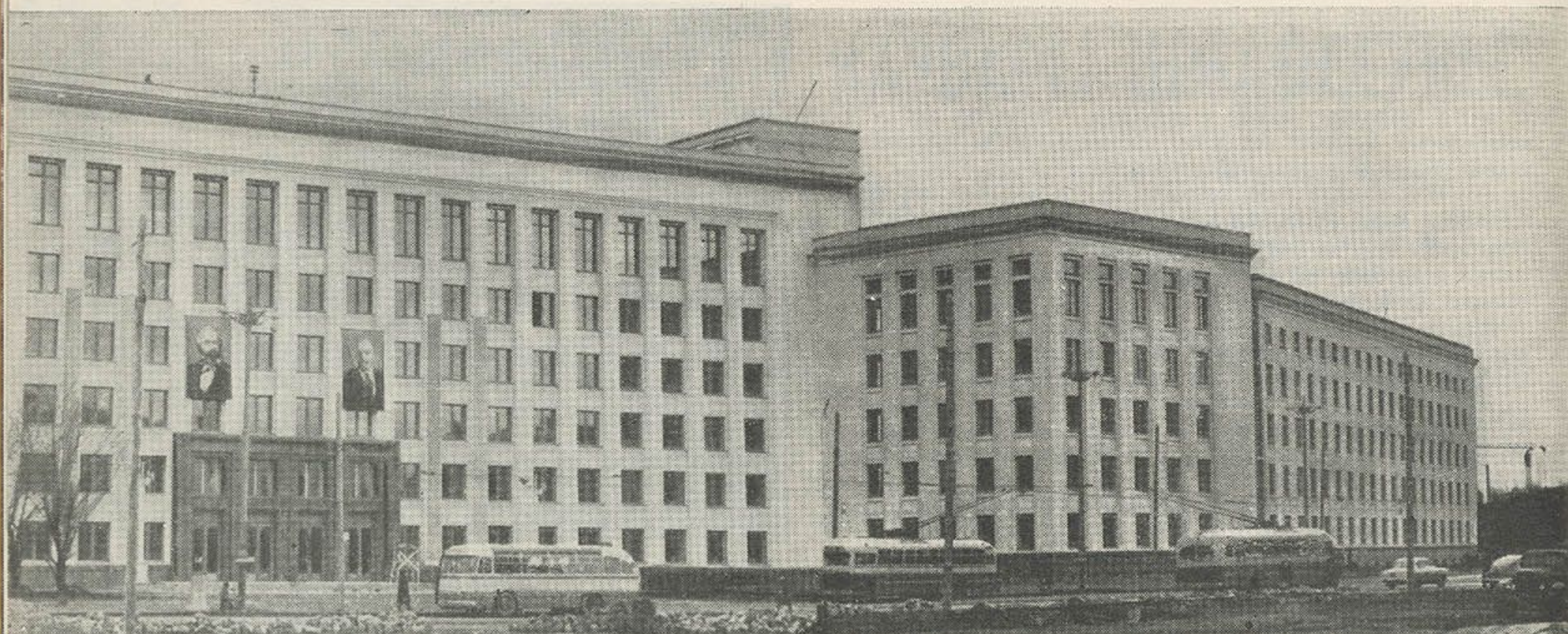
г. Гомель.

Уладзімір ПРАВАСУД

Спяваюць дзяўчаты

Хай свята не свята,
Да песні ахвочы,
Спяваюць дзяўчаты
Аб долі дзявочай.
А песня, як шчасце,
А песня, як радасць,
Лунае высока
Над полем, над садамі.
І з зайздросцю нейкай,
І здзіўлена зоры
Глядзяцца ў блакітныя
Вочы-азёры.

Спыніўся на момант,
Заслухаўся месяц...
А песня уторыцца
Рэхам у лесе.
У песні — здзяйсненне
Надзей, спадзяванняў,
І радасць сустрэч,
І трывога растання,
Задум нараджэнне
І мары крылатай...
Аб долі дзявочай
Спяваюць дзяўчаты.

Новы будынак Дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна ў Мінску.

УНІВЕРСІТЭТУ 40 ГОД

СТАЛІЦА рэспублікі ўпрыгожылася новым велічным будынкам. На тэрыторыі ўніверсітэцкага гарадка, насупраць Дома ўрада, узняўся галоўны корпус Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Гэты самы прыгожы і самы сучасны ў сэнсе архітэктуры будынак — падарунак універсітэту да яго саракагасдзя.

Беларускі ўніверсітэт — дзіця Вялікага Кастрычніка. Ён нарадзіўся дзякуючы ленінскай нацыянальнай палітыцы, дзякуючы клопам Камуністычнай партыі аб развіцці вышэйшай адукацыі. Дэкрэт аб адкрыцці ўніверсітэта — першай вышэйшай навучальнай установы на тэрыторыі Беларусі — быў падпісан Леніным.

Спробы стварыць універсітэт у Мінску былі і да рэвалюцыі. Але ні адна з іх не мела поспеху. Царскі ўрад, які баяўся пашырэння адукацыі сярод нацыянальных ускраін, аказваў рашучае супраціўленне. Яшчэ ў 1903 годзе пытанне аб адкрыцці ўніверсітэта ўзняла Мінская гарадская дума. Ліберальна настроеныя інтэлігенты — урачы, адвакаты, журналісты — пісалі аб гэтым у газетах, шумна выяўляючы сваё задавальненне. Газетнай шуміхай усё і скончылася.

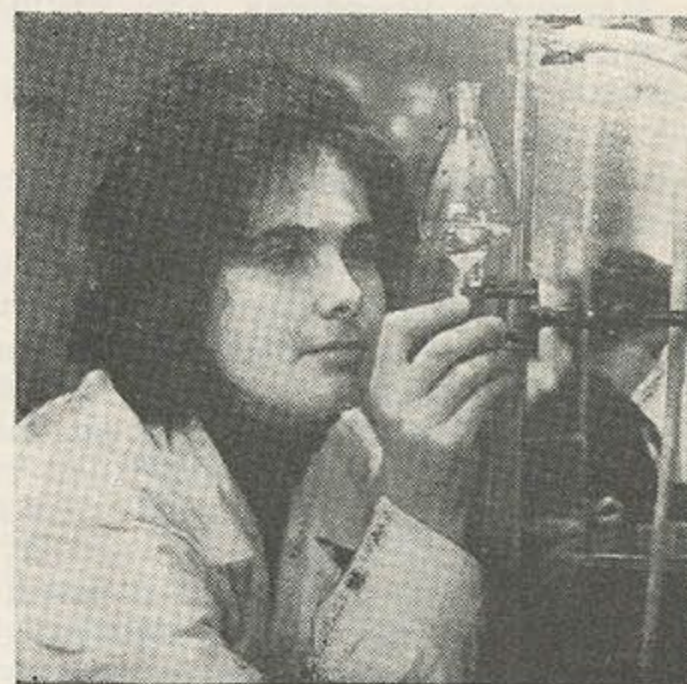
Праз тры гады Мінская дума зноў загаварыла пра ўніверсітэт. Адказ мясцовага земства, да якога яна звярнулася за матэрыяльнай падтрымкай, быў халодны, як лёд. Земства адказала, што асігнаванні на ўніверсітэт будуць незаконнымі, бо не адпавядаюць патрэбам плацельшчыкаў падаткаў.

Яшчэ тры разы — у 1911, 1913 і 1916 гадах — вяліся ў Мінскай думе шумныя дэбаты пра ўніверсітэт. Пісаліся новыя і новыя петыцыі да губернатара, накіроўваліся пасланні ў Пецяярбург, да цара. Царскі ўрад адхіляў усе просьбы. Царызм баяўся, што ўніверсітэт пачне сеяць у народзе рэвалюцыйныя ідэі.

Маладая Беларуская рэспубліка, якая толькі ў выніку Кастрычніка атрымала сваю дзяржаўнасць, атрымала і свой універсітэт. Вядомы ленінскі дэкрэт быў падпісан яшчэ ў 1918 годзе. Але ні ў той год, ні ў наступныя два ўніверсітэт не быў адкрыты. Гэтаму перашкодна была нямецкая, затым белапольская акупацыя.

Афіцыйнай датай адкрыцця БДУ з'яўляецца 11 ліпеня 1921 года — дзень першай гадавіны вызвалення Мінска ад белапаліякаў. Першыя заняткі ва ўніверсітэце пачаліся 30 кастрычніка. Гэта быў цяжкі для нашай рэспублікі і для ўсёй краіны час. Многія кварталы Мінска ляжалі ў руінах, не хапала памяшканняў, паліва, не было паперы, кніг. З вёсак, гарадоў прыйшлі першыя сотні студэнтаў — учарашнія чырвонаармейцы, партызаны, савецкія актывісты. Многія з іх не мелі патрэбнай падрыхтоўкі, каб вучыцца ва ўніверсітэце. Таму перш за ўсё разгарнулі сваю дзейнасць рабочыя факультэты. У іх будучыя студэнты набывалі сярэдняю адукацыю. Рабфак у Мінску пачаў працаваць яшчэ да адкрыцця ўніверсітэта.

У першы год сваёй дзейнасці БДУ меў тры факультэты — грамадскіх навук, медыцынскі і педагагічны — і на іх

Выдатніца вучобы студэнтка пятага курса Ніла Кунцэвіч за работай у хімічнай лабараторыі.

1440 студэнтаў. Уласных памяшканняў, аўдыторый ён яшчэ не меў.

Беларускаму ўніверсітэту, які толькі разгортваўся, памагала ўся краіна. Кнігі, абсталяванне прысылалі Маскоўскі, Ленінградскі, Казанскі і іншыя ўніверсітэты. Яны ж накіравалі ў Беларусь многіх сваіх выкладчыкаў, прафесараў. Першым рэктарам быў вядомы гісторык У. І. Пічэта. У БДУ чыталі свае лекцыі прафесары Перцаў, Нікольскі, Прыляжаеў, Замоцін, Вазнясенкі, Піятуховіч, народны паэт БССР Якуб Колас.

Рэспубліка чакала настаўнікаў, урачоў, работнікаў культуры. Яе патрэбы ў многім павінен быў задаволіць універсітэт. Адкрываліся новыя школы, бальніцы, клубы. У лютым 1925 года першая група выхаванцаў БДУ паехала на працу. З таго часу адбылося больш як трыццаць выпускаў, многія тысячы выхаванцаў універсітэта працуюць у рэспубліцы і за яе межамі — у школах, тэхнікумах, на заводах, фабрыках. Сёння ў Беларусі не знойдзеш, бадай, ніводнага кутка, дзе б не працавалі тыя, хто пущэўку ў жыццё атрымаў у БДУ.

Універсітэт рос, шырыўся, ён даў штуршок для развіцця іншых навучальных устаноў у Беларусі. У пачатку трыццатых гадоў на базе факультэтаў універсітэта ўзніклі самастойныя інстытуты — Мінскі педагагічны, політэхнічны, медыцынскі, народнай гаспадаркі.

На працягу ўсёй сваёй саракагадовай дзейнасці Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт адчуваў нястомныя клопаты партыі, урада, савецкай грамадскасці аб яго развіцці. Яшчэ ў канцы дваццатых гадоў урадам БССР была прынята пастанова аб будаўніцтве ўніверсітэцкага гарадка. Перамогі Савецкай краіны ў будаўніцтве стварылі нечуваныя раней магчымасці для далейшага развіцця навукі, культуры. У 1933 годзе пры БДУ ствараецца аспірантура, якая вось ужо амаль трыццаць год рыхтуе кадры вучоных. Пачало ў гэты ж час сваю дзейнасць і завочнае аддзяленне, дзякуючы якому атрымалі вышэйшую адукацыю тысячы настаўнікаў, журналістаў, работнікаў народнай гаспадаркі, культуры.

У БДУ навучаліся людзі, якія ўнеслі вялікі ўклад у развіццё навукі, культуры, імёны якіх шырока вядомы ў рэспубліцы. У свой час студэнтамі ўніверсітэта былі беларускія пісьменнікі Кандрат Крапіва, Кузьма Чорны, Пятрусь Броўка, Пятро Глебка, Паўлюк Трус і інш.

Грамадскасць рэспублікі летам 1941 года збіралася адзначыць дваццацігод-

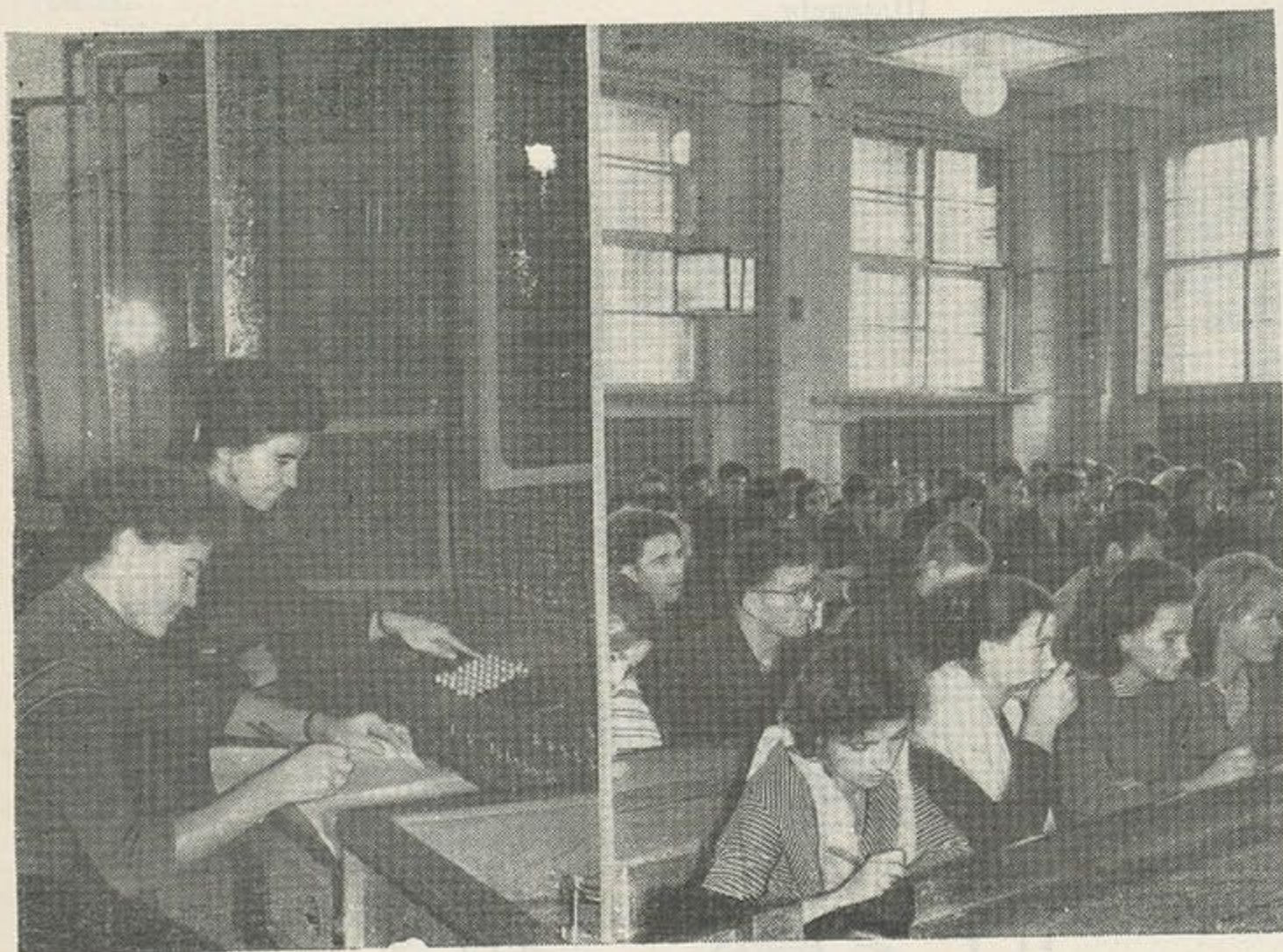
дзе ўніверсітэта. Напад фашыскай Германіі сарваў урачыстасць. Нямецкія вандалы знішчылі амаль усё тое, што з такімі цяжкасцямі стваралася на працягу 20 год. Яны разбурылі ўніверсітэцкі гарадок, вывезлі абсталяванне. Фашысцкія мярзотнікі расстралялі многіх навуковых работнікаў універсітэта — дацэнтаў Бязносіка, Сагаловіча, Вязовіча, Зубковіча, Габрыелава, замарылі голадам прафесара Сталярова.

Але яшчэ ў дні вайны, нібы фенікс з попелу, зноў падняўся Беларускі ўніверсітэт. Згодна з пастановай Савецкага ўрада, ён аднавіў сваю дзейнасць на станцыі Сходня, пад Масквой, задоўга да вызвалення рэспублікі. У 1944 годзе, у першы месяц пасля вызвалення Мінска, універсітэт вярнуўся на радзіму. Зноў, як і ў суровыя паслярэвалюцыйныя гады, аднаўляла ўніверсітэт уся краіна — прысылаліся кнігі, абсталяванне, прыязджалі выкладчыкі. Гэта было як бы другое нараджэнне БДУ.

З тых дзён мінула 17 год. Да святкавання 30-годдзя БДУ яму было прысвоена імя яго стваральніка — вялікага Леніна. Сёлета ўніверсітэт адзначае свой 40-гадовы юбілей.

Усе сорок год свайго існавання Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт з гонарам выконвае ўскладзеную на яго задачу, папайняючы шэрагі работнікаў асветы, культуры, народнай гаспадаркі — будаўнікоў камунізма. На васьмі факультэтах стацыянарнага, завочнага і вячэрняга аддзяленняў займаецца звыш 7 тысяч студэнтаў. Сярод заслужаных выкладчыкаў універсітэта, якія вядомы ў рэспубліцы і як навуковыя работнікі, многа жанчын — прафесараў, дацэнтаў. Імі напісаны кнігі, навуковыя працы, падручнікі для школ. Гэта М. А. Жыдовіч, М. П. Баранова, В. А. Захарава, В. Ф. Крыўчык, В. В. Казлова, Е. П. Ерась, В. П. Якушка і іншыя. Дзяўчаты складаюць амаль палавіну студэнтаў універсітэта — шматлікага студэнцкага калектыву рэспублікі.

Ядвіга НАВУМЕНКА

Хаім МАЛЬЦІНСКІ

МАЁ БАГАЦЦЕ

Набытак мой — багацце, ўсё дабро
Паказваю да дробязі маленькай:
Зірніце, хмарка зграбнаю паненкай
Уткнула зырккі промнік, як пярэ,
У капляшчык, — Месяц не міне!
Аперазаны жычкай залатою,
Вясёлы золлак крочыць пехатою, —
І гэта ўсё, усё належыць мне.
А ўвечарэ — кіньце свой пагляд
У вышыню, дзе ў буйных зорах неба,
[Паверце так — клясціся мне не трэба]

Зірну на смолку, на лясны званец —
І там маёнткаў у мяне зашмат.
Спіс множыцца маіх багаццяў новых,
Ды сын мой у калысачцы ліповай —
І шчасцю і дабру майму вянец...

* * *

Ты між сосен ціхіх, задумённых
Мільганула ў кофточцы чырвонай.

І кажу я:
«Мільганула знічкай
З ножкамі прыгожымі сунічка»

Ты прарэчыш: —
«Ой, хлусіць ахвочы!...»
Але ж ззяюць шчасцем твае вочы...

Аддаеш мне з ягадамі кошык:
— Адпачнем мы тут з табой,
хорошы...

* * *

— Ну, паслухай, ну, паслухай!
— Ну, я чую, ну, я чую.
Ой, з табой маркота-скруха,
Мне адно дудзіш ля вуха:
«Ну, паслухай, ну, паслухай».
Дык скажы ўжо, ўчуць хачу я!

— Ну апошні раз паслухай:
Я цябе так вельмі-вельмі...
Вельмі-вельмі так... нічога...
Ты мне раптам кажаш суха:
— Раз нічога, дык нічога —
Эх, ідзі сваёй дарогай.
Не хачу з табой і знацца.

Так заўсёды кожны вечар,
Як нам трэба развітацца...

Пераклаў з яўрэйскай мовы
Рыгор БАРАДУЛІН.

Студэнткі пятага курса Святлана Ількевіч і Нона Рабцэвіч у час перадад-
пломнай практыкі працуюць на элек-
тронна-вылічальнай машыне «Урал-1».

У лекцыйнай зале.

МАЯТНІК, не ведаючы такой чалавечай хваробы, як штурмаўшчына, адпрацоўваў апошнія гадзіны старога года...

За вокнамі падалі традыцыйныя сняжынкі. Традыцыйныя ў жыцці і ў навагодніх апавяданнях...

Марфа Мацвееўна прыхарашвала святочны пірог і без таго пышны і румяны, як нявеста.

Андрэй Піліпавіч Харашун рабіў, што мог — хваляваўся. Павінна прыехаць гасця, — а няма.

Трэба чакаць.

Пакуль гаспадары чакаюць і хвалююцца, а гасця хвалюецца і едзе, пазнаёмімся з нашымі героямі.

Андрэй Піліпавіч — герой не толькі гэтага апавядання, а герой з агніста-залатой адзнакай — зорачкай Героя Сацыялістычнай Працы. Ветэран калгаснага будаўніцтва. Лепшы кукурузавод калгаса «Запаветы Леніна».

Марфа Мацвееўна — вельмі прагны да працы чалавек. Яна многа год займала дзве пасады: птушніцы і хатняй гаспадыні. Толькі зусім нядаўна ўсім праўленнем ледзь «адабралі» ад яе лершую пасаду. А справа гэта была не лёгкая. Марфа Мацвееўна ставіла праўленцаў у тупік:

— Не маеце права, — гаварыла яна, — адбіраць ад мяне пасаду. У нашай канстытуцыі запісана, што кожны чалавек мае права на працу...

— І на адпачынак, — лавілі Марфу Мацвееўну праўленцы.

— У пяцьдзсят пяць год на адпачынак? — не здавалася Марфа Мацвееўна.

Тады на дапамогу паклікалі Андрэя Піліпавіча. Той падышоў з другога боку:

— Дарэмна ты, Марфа Мацвееўна, гэтую заваруху цягнеш. Падумай сама: на Героя табе ні пры якіх акалічнасцях не выцягнуць. Маладыя на птушкаферме лепш за цябе павядуць справу...

Крышку падумаў, а потым:

— Праўда, быў шанц табе ў гераінях хадзіць. Нараджала б сыноў і дачок. А цяпер ні так, ні сям табе да залатой славы не дабрацца. Позна...

Усе засмяяліся. Марфа Мацвееўна паказала мужу кулак і скарылася...

Выгадавалі ў сям'і адзіную дачку, Марырку. Але, як гаварыў Андрэй Піліпавіч, лягчэй было б выгадаваць двух сыноў, чымсьці адну Марырку. Яна лепш за хлопчукоў у маленстве трэсла суседскія сады, ні аднаго дня не магла абысціся без сіняка ці драпіны.

І панесла яе, няўрымсліваю, на край свету. Стала геолагам. Недзе ў далёкай тайзе шукае зямныя скарбы.

Ужо два гады, як згубілася рэгулярная перапіска між Марыркай і бацькамі. Праўда, пісьмы былі з аднаго і другога боку. Толькі гэта былі рэдкія пісьмы. Далёкімі і, відаць, цяжкімі, неаб'езджанымі дарогамі прыходзілі кароткія Марырычыны пісьмы: «Жыва, здарова. А як вы? Пішыце...»

Андрэю Піліпавічу падабаліся гэтыя пісьмы. Ён і сам такія пісаў.

Аднойчы гаварыў жонцы:

— От, скажы ты: жаночае саслоўе, а правільнае разуменне трымае. Вазьмі ты гэтыя пісьмы. Марырычыны. «Жыва і здарова». І ўсё. Больш нічога і не патрэбна, таму што галоўнае ёсць — жыва, здарова. Гэта не тое, што некалі ты мне пісала, калі я ў салдатах служыў. «Ляці мой лісток... А яшчэ табе кланяюцца... Чаго і табе жадаю...» Адным словам — жаночая балбатня.

Марфа Мацвееўна рабіла выгляд, што злудца.

Дык вось гэтую самую Марырку сёння чакаюць на навагодняе свята...

Міхась ПЯНКРАТ

Дарагі падарунак

Падаюць за акном сняжынкі. Б'е ў вокны яркае электрычнае святло.

Дакладны працаўнік — маятнік адлічвае апошнюю гадзіну старога года.

У хаце пахне пірагамі і яшчэ нечым святочным і ўрачыстым.

І раптам... (Без гэтага слова, як і без сняжынак, не бывае навагодняга апавядання.) І раптам у хату заходзіць... Снягурачка. З ног да галавы абсыпана залатымі зорачкамі.

— Марырка!

Марфа Мацвееўна абдымала дачку і выцірала слёзы. Андрэй Піліпавіч пакашліваў і чакаў свае чаргі абняць Марырку.

— Ой, а таксі ж чакае! — спахапілася гасця. — Татачка, дапамажыце рэчы забраць...

Праз якую хвіліну Марырка ўнесла ў хату чамадан, а Андрэй Піліпавіч крэкчучы ўвалок вялікую

перавязаную моцным шпагатам...

А яшчэ праз якую хвіліну Марырка падносіла падарункі:

— Вось, мамачка, табе на сукенку... А табе, татачка, вось гэта... тэлевізар...

Андрэй Піліпавіч усміхнуўся і моцна абняў Марырку.

— Дзякую, любая. А цяпер і за стол пара...

Пайшлі на другую палавіну, дзе быў падрыхтаваны святочны стол. Марырка акінула позіркамі родную хату і разгубілася:

— А ў вас тэлевізар?!

— Але, Марырка, тэлевізар. Нядаўна купілі...

— Вось табе і твае пісьмы: жыў-здароў, — засмяялася Марфа Мацвееўна. — Каб ты пісаў падрабязныя пісьмы, то, напэўна, успомніў бы пра тэлевізар. А так, бачыш, Марырка задарма патрацілася.

Развесяліўся Андрэй Піліпавіч.

— Ці ж у гэтым падарунку справа? Марырка і сабе, і нам, і нашай Савецкай Радзіме зрабіла дарагі падарунак. Яна знайшла ў нетрах зямных багацці, а разам з імі і ўласнае шчасце. Вось гэта падарунак! Давайце ж, мае родныя, паднімем чаркі...

— З Новым годам, з новым шчасцем! — сказала Марырка.

— З Новым годам, з новым скарбам, — сказаў Андрэй Піліпавіч.

Светлай радасцю пачынаўся Новы год.

Мал. М. Гурло

СЯМЕЙНАЯ ПРАФЕСІЯ

НОВЕНЬКІ трактар «Беларусь», пабліскаваючы на сонцы блакітнай афарбоўкай, мякка ўкаціўся ў двор майстэрні. Свой першы шлях ад базы да калгаса трактар прабегаў па асфальту, і таму яго колы былі чыстымі, нібы толькі што памытыя.

— Надзея Кандратаўна, памянаем можа? — гукнуў, адкрыўшы кабінку, трактарыст, звяртаючыся да немаладой ужо жанчыны, што працірала прамасленай анучай старенькі «МТЗ-7». Побач са сваім новым сабратам ён меў далёка не прывабны выгляд.

Жанчына, не задумваючыся, адказала:

— Хто мяняе, у таго хамут гуляе, хлопца. А я прывыкла ўжо да свайго дзядка, восьмае лета мы з ім сябруем.

І хоць гаварыла Надзея Кандратаўна ад чыстага сэрца, на «Беларусь» так і заглядвалася.

«Дзядок» стаяў чысты, дагледжаны, нібы стаеннік. Матор яго фыркаў на малых абаротах. Здавалася, што трактар-рабацяга стаіўся і просіць адпачынку.

— Надзея, зябліва паедзеш араць, — гукнуў брыгадзір трактарнай брыгады Васіль Пісары.

— Добра, зараз еду.

Падчапіўшы трохлянешны плуг, Надзея Кандратаўна лёгка, па-мужчынску забралася на сядзенне, паправіла хусцінку на галаве, заглянула ў асколак люстэрка.

Матор заліўся звонкай песняй. Твар у жанчыны стаў засяроджаным, нават строгім.

Мінут праз дзесяць у полі, за вёскай, слаўся пыл. Для Надзеі Кандратаўны Барысевіч, першай трактарысткі з калгаса «16 партз'езд», пачаўся яшчэ адзін працоўны дзень. А такіх дзён у яе было ўжо звыш сямі тысяч.

...Гудзе матор, дыхае ў твар цяплом, перагрэтым маслам і яшчэ чымсьці знаёмым, мабыць, адным толькі трактарыстам. Песня матара навівае ўспаміны.

Ціхая вёска Ульянаўка. Першы «фардзон» на вуліцы. Чародка дзяцей за ім. Сярод іх — дзяўчынка з чорнымі вачанятамі — Надзея. Потым школа. Плакат на сцяне ў класе «Жанчыны — за руль!» вырашыў канчаткова лёс дзяўчыны. Было тады Надзеі шаснаццаць гадоў. «Дзіця маё горкае, — уздыхаў інструктар па ваджэнню, — хто ж за цябе будзе заводзіць трактар?»

«Я сама, я здаровая. Не верыце?» — чырванелючы, адказвала дзяўчына. Усе ішлі на двор, дзе стаяў «ХТЗ-7». Надзея брала завадную ручку, плявала на далоні, закусвала ніжнюю губу. Матор чхаў, нібы прастуджаны, выплёўваў колыны сіняга дыму. І ўсё ж заводзіўся. Дзяўчына ззяла ад шчасця. «У мяне брат трактарыстам, вось я і падвучылася», — нібы апраўдваючыся, тлумачыла Надзея.

Цяпер уся Ульянаўка кліча сям'ю

Барысевічаў «трактарнай». Акрамя Васіля і Надзеі, пасябравалі са сталёвым канём браты Анатоль і Мікалай. Чацвёрта з адной сям'і Імпэту паддала, вядома, Надзея. «Дзеўка села за руль, а мы, мужчыны, горшыя ці што?»

Бацька да рэвалюцыі плуга жалезнага ніяк не мог набыць, каня пазычаў у суседзяў. А сыны і дачка за два-тры гады ўтаймавалі на крайняй меры не менш як сто пяцьдзесят конскіх сіл!

Надзея паспела толькі тры сезоны папрацаваць трактарысткай, як пачалася вайна. Муж пайшоў на фронт танкістам. Загінуў у баях за Украіну. Ездзіла Надзея Кандратаўна пасля вайны пад Ноўгарад-Валынск, абдымала магілы ўзгорчак, што зарос маладой травіцай. Сын так і не бацьку бацькі.

...Яшчэ на захадзе па начах уздрыгвалі сполахі гарматных залпаў, а Надзея Кандратаўна прыйшла на сядзібу МТС. Па шрубачы збірала трактары, давала ім другое жыццё. Святам застанеца ў памяці той халодны люты дзень 1945 года, калі на адрамантаваным «Універсале» заехала яна ў родную вёску.

Дваццаць гадоў праяцелі, як дваццаць дзён. Сын вырас, механікам працуе ў Мінску. Па машынах, як і маці. У госці зрэдку прыязджае. «Можа, мамачка, пара змяніць табе прафесію на спакайнейшую?» Што яму адказаць? Што без трактара яна як без рук, а машына, калі з ёю доўга працуеш, робіцца такой жа роднай, як і чалавек. Але навошта такія прызнанні. Усміхнецца, гляне сыну ў

вочы: «Вось хутка мне новенькі «Беларусь» дадуць, тады весялей і лягчэй будзе працаваць, сыноч».

«А памятаеш, мамачка, як ты прыходзіла дамоў мурзатай, і я называў цябе бабай-ягой?» — «Памятаю, сыноч. Аднойчы ўлетку ты прынёс мне на поле гладыш халоднай вады. Было табе ўсяго чатыры гадоўкі. А ўсё ж знайшоў сваю мамку, напай вадой»...

Надзея Кандратаўна кожную раніцу кладзе ў сумку ладны кавалак хлеба і сала, пару цыбулін, бутэльку малака і ідзе на палявы стан трактарнай брыгады. Вясной гэтага года ўзялася вырошчваць лён на плошчы 92 гектары. Адна пасеяла і абмалаціла. Праполку самалёт зрабіў. Брыгадзір хваліўся неяк: «Так чыста ніхто ў нас не малаціў ільну. Ні адно семечка не прапала». Па 4 цэнтнеры валакна і столькі ж сям'я даў гектар. І гэта не дзе-небудзь, а на шышчыцкіх пясках і камянях!

...У калгасе адзначалі ветэранаў працы. Старшыня праўлення, былы вайсковец, зычным голасам, нібы перад строем салдат, зачытаў прозвішчы тых, каго можна па праву назваць калгаснай гвардыяй.

— Надзея Кандратаўна Барысевіч! Прыміце ў падарунак ад калгаса адрэз на новы касцюм.

У зале заапладзіравалі. З задніх месц узнялася проста апранутая жанчына з загарэлым, прама-такі бронзавым тварам. Дзесяткі пар вачэй пазіралі на яе з цеплынёй і ласкай.

М. ТЫЧЫНА

Слуцкі раён.

Калгаснае атэльэ

Эмілія Гурын доўгі час захаплялася швейнай справай, яшчэ з малых год палюбіла яна гэтую работу. Прынясуць суседзі, Эмілія пашые блузку, а другая і паліто папросіць пашыць.

— Чула я, старшыня, што ў калгасах швейныя майстэрні адкрываюцца, добра было б і ў нас адкрыць такую майстэрню, вельмі многа заказаў прыносяць, ды і самой неяк нялёгка, яшчэ чаго добрага шабашніцай назавуць, — заявіла аднойчы Эмілія старшыні калгаса Сяргею Аляксандравічу Манукову.

— Добрую ты справу надумала, — адобрыў старшыня, — падбірай майстроў, адкроем швейную.

Праўленне калгаса закупіла тры нажныя швейныя машыны, матэрыял, знайшліся і майстры.

Радасна сустрэлі калгаснікі адкрыццё майстэрні, асабліва жанчыны. Цяпер не трэба ўжо хадзіць за 10—12 км, каб заказаць касцюм, сукенку, паліто, усё гэта можна пашыць на месцы ў сваім калгасе, ды і дзешавей абыходзіцца, а што датычыць фасону адзення, то тут шыюць па самай навішай модзе.

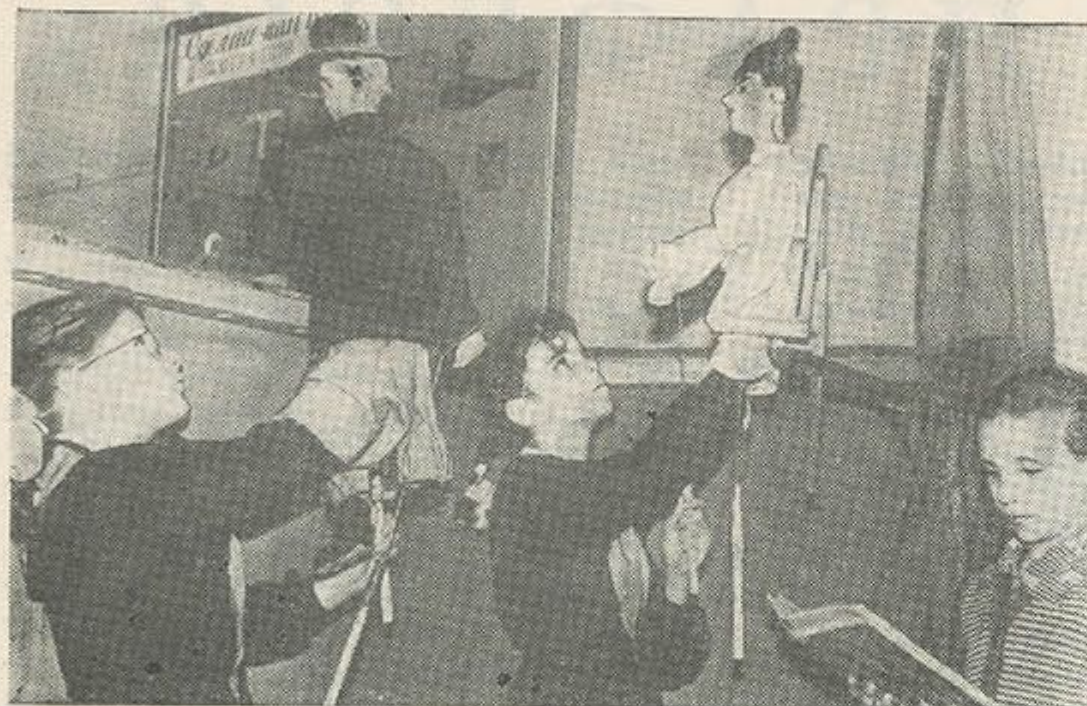
— Залатыя рукі ў нашай Эміліі, — гавораць пра яе калгаснікі.

На здымку: майстар Эмілія Гурын робіць прымерку калгасніцы Тарэзе Кербедзь.

Тэкст і фота Н. Каржучева.

Іўеўскі раён, калгас «Сямігодка».

ПАЛАЦ ЮНЫХ

ВЕЛІМІ цяжка ў юначыя гады разабрацца ў той стракатай грудзе спраў і з'яў, якімі абкружае цябе жыццё. Як многа цікавага, захапляючага, заманлівага! Хочацца ўсё перапрабаваць, усё перарабіць: і будаваць авіямадэлі, і збіраць мінералы, і прабегчыся хуткімі пальцамі па клавішах баяна, і заняцца фатаграфіяй... Але час — строгі кантралёр. Усюды не паспееш. А нейкая адна з гэтага мноства спраў — для цябе самая галоўная, нейкая адна стане справай твайго жыцця. Але якая! Добра, калі табе дапамогуць знайсці гэту галоўную справу яшчэ ў дзяцінстве, дазваляць перапрабаваць многае сваімі рукамі, каб выбраць, дадуць парад.

Многія хлопчыкі і дзяўчынкі такую парадку, такую дапамогу знайшлі ў Мінскім Палацы піянераў. Выраслі хлопчыкі і дзяўчынкі, сталі спецыялістамі, а да гэтага часу памятаюць дні, праведзеныя ў Палацы. Вось, напрыклад, Эрнест Ляўкоў, зараз — гэта таленавіты геолог, які рыхтуе кандыдацкую дысертацыю, а некалькі гадоў таму назад — член піянерскага геалагічнага таварыства. Карціны мастакоў В. Стальмашонка і М. Данцыга экспануюцца ў Беларускам мастацкім музеі. А першыя мазкі самастойна былі пакладзены ім тут, у гуртку выяўленчага мастацтва.

Педагогі Палаца ўспамінаюць і іншыя прыклады: майстар спорту па шашках Макс Шавель, чэмпіён свету па стральбе Эдуард Яраш, артыст балета Мікалай Харланаў, артыстка тэатра юнага гледача Рыма Маленчанка, авіяканструктар Анатоль Піёнаў — усе яны пачыналі

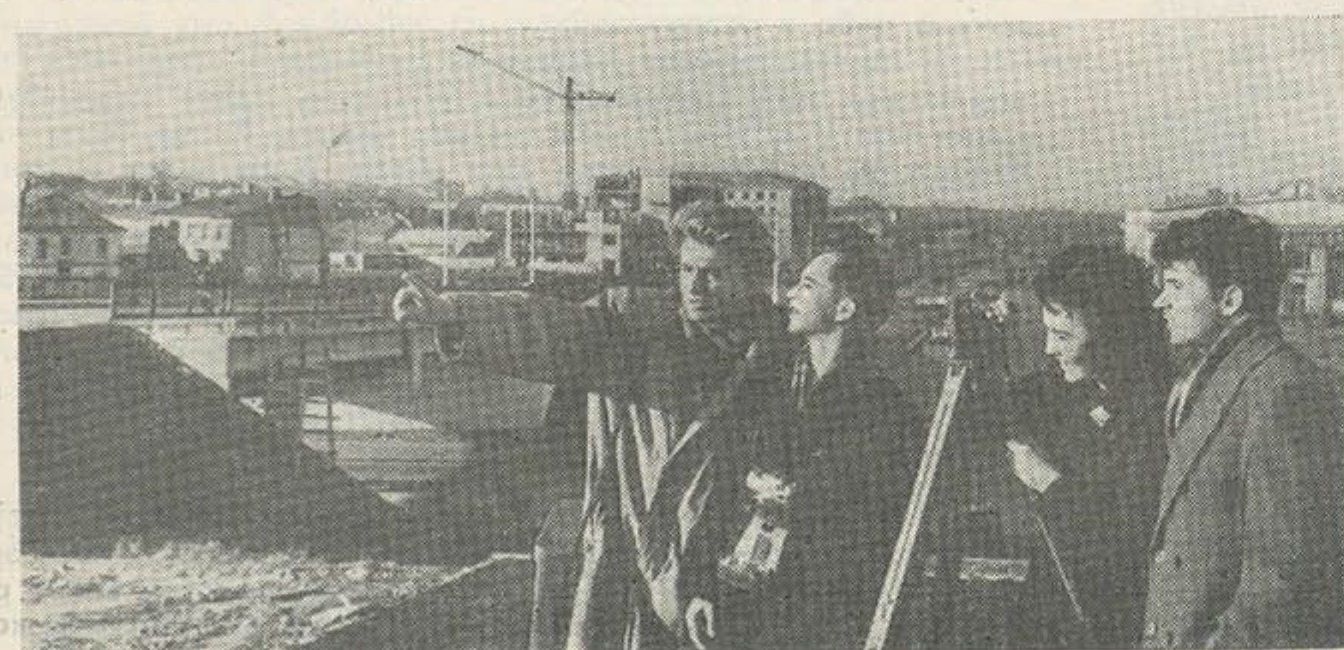
ў Палацы. Асновы майстэрства, любоў да працы прывіты ім у дзяцінстве педагогамі ў гуртках.

Мінула ўжо 25 год з таго часу, як шырока расчыніліся дзверы Мінскага Палаца піянераў. За чвэрць стагоддзя тысячы маленькіх гаспадароў прыходзілі ў Палац і ішлі адтуль узбагачанымі. І няхай не ўсе з іх, падобна да тых, пра каго мы гаварылі вышэй, знайшлі ў сценах Палаца сваё прызвание. Няхай не ўсе, хто займаўся ў балетным гуртку, сталі балерынамі, а тыя, хто ляпіў з гліны і пластыліну, — скульптарамі, юныя шахматысты няхай не сталі чэмпіёнамі свету. Але ўсе яны з дзяцінства палюбілі песню і кнігу, пазналі радасць сумеснай працы і дапамогі адзін аднаму, навучыліся разумець і цаніць цудоўнае. А гэта значыць, жыццё іх стала больш багатым і поўным. Дзякуй за гэта!

Шырокая і ўсеабдымная работа Палаца піянераў. Тры тысячы піянераў увесь час наведвае Палац. 122 гурткі 52 назваў працуюць тут. Наш фотакарс-пандэнт зрабіў некалькі здымкаў, каб наглядна паказаць хоць бы некаторыя бакі штодзённага жыцця гэтай дзіцячай рэспублікі.

Лялькаводы Палаца піянераў знаёмы з усімі этапамі работы лялечнага тэатра. Яны ўмеюць самі і дэкарацыі зрабіць, і новую маску, і п'есу прыставаць да лялечнай сцэны. Фіра Гарэлік, Света Шабан і Лена Аношка, якіх вы бачыце на здымку, апрача таго, яшчэ і піянеры-інструктары. Гэта значыць, што яны цяроплівыя і шчодрыя людзі. Усё, чаму яны навучыліся ў гуртку, лялькаводы нясуць у свае школы, ствараюць там таксама лялечныя тэатры.

На другім здымку паказаны заняткі гуртка выяўленчага мастацтва. Выкладчык Н. П. Назарэнка ўважліва сочыць за работай сваіх выхаванцаў, дзе трэба папра-

Фота П. Нікіціна.

віць, падкажа, але ні ў якім разе не абмяжоўвае дзіцячай ініцыятывы. Вопытны педагог, ён ведае — работа цікавая толькі тады, калі ў ёй — неспрэчнае, дзіцячае ўспрыняццё свету, яркасць фарбаў, падгледжаная дзіцячым вокам.

У гуртку займаецца шмат таленавітых дзяцей. Звыш 200 работ выхаванцаў Палаца пабывала на міжнародных выстаўках у Кітаі, Індыі, Швейцарыі, Югаславіі, Японіі, ЗША. Ёсць у гуртку і свае «лаўрэаты». Вось, напрыклад, Сярожа Жураўлёў за малюнак «Мост праз Свіслач» атрымаў сярэбраны медаль на Брусельскай выстаўцы.

А цяпер зірніце на трэці здымак. Дзяўчынкі, якіх вы на ім бачыце, таксама мастачкі, толькі маюць яны не алоўкам, а іголкай і ніткай. Можна паказацца здзіўным, але самая цесная дружба ў юных рукадзельніц з тымі дзецьмі, якія паказаны на 4-м здымку, — з юнымі турыстамі. Справа ў тым, што емаль усе рукадзельніцы адначасова і турысты. Дзяўчынкі паставілі перад сабой задачу знайсці і захаваць старадаўнія беларускія нацыянальныя ўзоры для вышывак. У час летніх паходаў дзяўчынкі сабралі шмат арыгінальных узораў незвычайнай прыгажосці.

Велізарнай папулярнасцю не толькі ў Мінску, але і па ўсёй рэспубліцы карыстаецца піянерскі ансамбль, створаны некалькі гадоў таму назад у Палацы. У ім удзельнічаюць 300 піянераў-музыкантаў, танцораў, спевакоў. Нядаўна ан-

самбль прымалі ў Маскве, на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі, юныя артысты выступалі ў Брэсцкай крэпасці, на пагранзаставах, на Бярозаўскай ДРЭС. На 5 здымку музыканты рыхтуюцца да выступлення на сцэне. А вось выконваюцца славуцкія «Тапатушкі», якія выклікаюць заўсёды гом ападысменту [6 здымак].

Драматычны гурток у Палацы таксама вельмі моцны па складу. Паглядзіце, якія выразныя гэтыя персанажы. На маленькіх здымках артысты піянерскага тэатра ў грыве, у касцюмах перадыхаюць на сцэну. Апошні здымак паказвае юных фота- і кінааматараў.

Усе гэтыя здымкі, вядома, далёка не вычэрпваюць вялікай разнастайнасці спраў, якімі заняты дзеці ў сценах Палаца. Тут не паказана работа тэхнічных гурткоў, удзельнікі якіх не раз атрымлівалі прэміі на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках дзіцячай тэхнічнай творчасці. Не расказана аб разнастайных семінарах, якія перыядычна праводзяцца для піянерскіх вожыкаў, аб клубе інтэрнацыянальнай дружбы, створаных у многіх школах па ініцыятыве актывістаў Палаца. Пра многае яшчэ можна было б расказаць. Весела і цікава жывуць тут дзеці, кожная хвілінка праходзіць у іх з карысцю ў Палацы, які нядаўна адсвяткаваў сваё 25-годдзе.

АРЫШТ САРЫ МАНАНА

Гары БЛУМ

Малюнкi Ю. Пучынскага

[Урывак з кнiгi «Трансваальскi эпiзод»]

Гары Блум—таленавіты пайднэваафрыканскі пісьменнік, адвакат па прафесіі. Ён займаецца разборам палітычных спраў неграў і таму добра ведае іх палітычныя погляды, жыццё і мэту, да якой імкнуцца ўсе негры Пайднэва-Афрыканскага Саюза.

Урывак «Арышт Сары Манана» ўзяты з яго рамана «Трансваальскі эпiзод». У рамана яскрава адлюстраваны ўзаемаадносіны паміж жыхарамі «белага горада» і «рэзервацыі», неад'емнай часткі кожнага пайднэваафрыканскага горада, выдзеленай для каляровага афрыканскага насельніцтва. Падзеі, якія апісваюцца ў гэтай кнізе, адносяцца да 1953 г. У гэты час усе большая частка карэннага насельніцтва згуртоўваецца для сумеснай барацьбы супраць бяспраўя, расавай дыскрымінацыі і каланіяльнага прыгнёту. Па ўсёй краіне, то тут, то там успыхваюць бунты. Гэтыя бунты толькі на першы погляд здаюцца нечаканымі. Кожнае выступленне мае свае характэрныя рысы, і аўтар стараўся апісаць рэальныя падзеі, якія адбываюцца ў своеасаблівых складаных, рэальных абставінах Пайднэвай Афрыкі.

САРЫ Манане казалі пра аблаву незадоўга перад яе пачаткам. Ідучы дахаты праз рэзервацыю, яна была здзіўлена цішынёй, што панавала на вуліцах, і адсутнасцю прахожых. Яна не пайшла праз вароты і міма будынка адміністрацыі, а пралезла праз дзірку ў плоце з калючага дроту, зрэзала па звычаю пайднэвы вугал рэзервацыі, мінула цэнтр бытавога абслугоўвання, кінатэатр «Рыалто», футбольную пляцоўку і, такім чынам, дабралася дадому на дваццаць хвілін раней.

Як заўсёды, Сара ішла сярэзінай вуліцы, праходзіла ўздоўж

дамоў, дзе жылі яе знаёмыя, але нікога не бачыла, хто змог бы задаволіць яе цікаўнасць і расказаць, што здарылася. Дамы стаялі цёмныя і маўклівыя, быццам у іх усе вымерлі, ні агеньчыка ў вокнах, — змрок і пустата, як у вачах нябожчыка. «Нешта нядобрае сёння робіцца, — гаварыла сабе. — Дрэнь будучь сёння справы».

Яна прыйшла дахаты: і пачала вымаць з капелюша шпількі, калі да яе, крадучыся з чорнага ходу, увайшла суседка, Салі Мцетва, старая варажбітка, якая жыла тым, што разгадвала сны, і, амаль не дыхаючы, прашаптала:

— Сёння вечарам яны закідалі ўпраўляючага каменнямі. Потым спалілі яго прыгожую машыну.

— О, божа ўсявышні, ратуй нас. Што цяпер будзе? — пражаварыла Сара Манана.

— Не думаю, каб ўпраўляючага паранілі, — гаварыла тая.

— З гэтага нічога добрага не выйдзе, і нарэшце ўсё гэта вельмі неразумна, — сказала Сара. — Якая ж была карысць шпурляць каменне і паліць машыну, калі ўпраўляючы выйшаў чыстым з перапалкі — цэленькі і здаровенькі? Іх усё роўна пакараюць, як бы там ні было. Нашы людзі заўсёды робяць недарэчнасці.

— Але з яго досыць, што перапалохалі ды спалілі машыну.

— Ну, гэтага страху яму мала.

— Я не думаю, што яны меліся напасці іменна на ўпраўляючага. Гэта быў напад на муніцыпалітэт, выступленне супраць закона.

— І ты бачыла ўсё — як кідалі каменні і палілі закон? — спытала Сара ў насмешку.

— А як жа... я была там.

Салі збянтэжылася і дадала:

— Кідала каменні і паліла.

— Тады чаму ты казалася «яны закідалі», «яны палілі». Ці не думаеш ты, што я — паліцыя і табе трэба прыкідвацца, быццам ты не вінавата.

Гэтую юрыдычную фразу Сара не раз чула і часамі нават ужывала, а зараз яна першая прыйшла ў галаву.

Салі яшчэ больш збянтэжылася і, запанакіла і, праціраючы пальцамі вочы, яна сказала:

— Мне здаецца, што гэта была не я. Цяпер я вельмі шкадую аб гэтым. Але ў той час усе рабілі і я таксама. Я амаль не памятаю, што рабіла. А як ён выглядаў, калі ўцякаў ад крыкаў, як леопард,

які не можа больш кусацца і драпацца. А як яго доўгія ногі перабіралі ўсё хутчэй і хутчэй і як ён падскокваў на ступеньках, быццам перапалоханы стары леопард, які карабкаецца на дрэва, каб выратавацца ад брэху сабак. А потым і мы зрабіліся як сабакі і брахалі на хворага, старога леопарда, назалілі яму, прыкідваліся, што хацелі забіць яго, і сапраўды хацелі забіць, але не падышлі да яго дастаткова блізка, бо ўсё ж баяліся яго клыкоў і сілы і той небяспекі, што ўсё яшчэ хавалася ў ім. Як магу я сказаць табе, што прымусіла нас зрабіць так?

— Ты ўжо расказала мне. Але зараз леопард спусціўся з дрэва, а ўсе сабакі пахаваліся ў свае будкі. Дзіўную гульню вы распачалі з ўпраўляючым.

— Сара, калі б ты была там, ты таксама кідала б каменні і паліла б машыну.

— Не ведаю, я пасмяялася б з ўпраўляючага, але не стала б гаўкаць, як сабака.

— І ты разлажалася б, пачуўшы пра іхнія намеры ўвесці прапускі для жанчын. Ты вельмі б разлажалася і табе было б не да смеху. Цябе гэта таксама датычыць. Цяпер Ду Тойт выгане цябе з рэзервацыі.

Салі Мцетва пайшла дахаты, як і прыйшла, крадучыся праз чорны ход. Сара Манана села ў крэсла, узяла іаганесбургскую газету «Дэйлі Мейл» і стала чакаць. Ёй не было чаго баяцца. Ва ўсякім выпадку, гэта аблава была не на спіртное, а што датычыць іншых спраў... ну і што ж, яе там не было. Ёй пашанцавала, як заўсёды і ў іншых справах. Ёй шанцуе таму, што яна належала да добрых пастыраў-сіяністаў. Бог ухваляе яе добрапрыстойную дзейнасць на карысць царквы і клапаціцца аб ёй. Яна прыдумала некалькі пахабных жартаў на выпадак, калі паліцыя прыйдзе да яе і марна патраціць час.

* * *

Сержант Камбрынк быў на чале атрада, які накіроўваўся арыштаваць Сару Манана. Па дарозе ён думаў, як гэта зрабіць. Сержант вельмі добра ведаў гэтую жанчыну, бо не раз забягаў да яе ўпотаікі перакуліць кілішак, другі. Наконт

Сары Свейнполь даў яму некалькі асобных распараджэнняў. Ён не павінен быў абмежавацца толькі яе арыштам, але таксама знайсці бензін і чырвоную касынку. Лейтэнанту патрэбны былі рэчавыя доказы, каб узбудзіць супраць яе судовую справу.

Яго атрад падышоў да яе дома і Камбрынк вельмі здзівіўся, убачыўшы ў вокнах яркае святло і адчыненыя дзверы. Камбрынк увайшоў: Сара спакойна сядзела ў крэсле і чытала газету.

— Прывітанне, Сара, — сказаў ён. Камбрынк хацеў, каб усё абышлося проста. Ён спадзяваўся, што Сара ўстане і пойдзе з ім, як гэта было і раней, нават слова не сказаўшы супраць.

Сара, не падымаючы галавы, працягвала чытаць. Крыху пакакаўшы, яна глянула на яго паверх газеты.

— А-а, каго я бачу? Ды гэта ты? — сказала яна. Сара пачакала, пакуль усе паліцэйскія не ўвайшлі ў пакой, а потым спытала Камбрынка:

— Відаць, здорава вы папрацавалі ў гэтую аблаву, калі прыйшлі сюды прамачыць горла?

Яе голас заўсёды быў густым і меладычным, але зараз у ім чулася запальчывасць.

— Прыкусі язык, — прыкрыкнуў на яе Камбрынк чырванеючы і праз плячо паглядзеў на людзей свайго атрада.

— Як, няўжо сягоння абыдзецеся без гарэлкі? Ну і дзянёк. Што ж гэта...

— Я сказаў табе, прыкусі язык! — крыкнуў Камбрынк.

— Калі не гарэлкі, дык за якой жа другой трасцай вы прыйшлі? Проста па-сяброўску ў госці? — спытала Сара, складаючы газету, але не падымаючыся з крэсла.

— Сядайце, — сказала Сара і абыякава паказала на драўляныя крэслы, што стаялі каля стала. Камбрынк зноў азірнуўся назад. Яго людзі адчулі сябе няёмка і злаваліся, не разумеючы, чаму ён дазваляе ёй гуляць з ім у дурня.

— Устань! — раўкнуў ён.

Сара павольна паднялася з крэсла.

Яна была на добрую галаву вышэй за Камбрынка, поўная, мажняя і наогул самая высокая і дужая сярод усіх прысутных у пакоі.

— Ты арыштавана, — сказаў Камбрынк.

— Я? За што? Вы яшчэ не рабілі вобыску і нічога не знайшлі, а я ўжо пад арыштам. Няўжо вам не трэба знайсці рэчывага доказы?

— Маўчаць. Не лапачы лішняга. Ты заўсёды многа трэплеш языком, мянташка, — злосна крыкнуў Камбрынк, пачынаючы траціць самавалоданне.

— О'кэй — сказала яна і пільным позіркам змерала яго з ног да галавы. А потым тым жа цяжкім позіркам абвела постаці і твары іншых паліцэйскіх. Яе чорныя вочы амаль хаваліся ў мякаці тлустых, блішчастых шчок. Поўныя грудзі і плечы яе то ўзнімаліся, то апускаліся ад цяжкіх уздыхаў. Сара хвалявалася.

— Дык дзе ж ты хаваеш сваё гаручае, га? — спытаў Камбрынк і дапытліва паглядзеў на яе.

— Гаручае? Навошта яно мне? Няўжо я шафёр таксі?

— Не прыкідвайся дурной авечкай. Ты добра ведаеш, у чым справа, шаноўная. Выстаўляй яго — і хутчэй!

— Ах, гаручае?! Разумею. Аказваецца, я — гараж і вам патрэбна гаручае, каб паехаць куды-небудзь. Цяпер разумею.

— Ты не хітруй, Сара. Я папярэджваю цябе афіцыйна, — пагражаў ужо Камбрынк, сціскаючы кулак.

— О'кэй. — Яна зноў паглядзела на паліцэйскіх. Іх было васьмёра. Стаялі яны паўкругам за спіной Камбрынка.

— О'кэй, я не буду хітрыць.

— Ну, глядзі ж. Кажы, дзе яно?

Яна глянула яму ў вочы, цяжка ўздыхнула, паціснула плячыма, нібы нічога не разумеючы, і накіравалася да кухонных дзвярэй.

— Назад! Стой! — зароў Камбрынк ад раптоўна напаўшага страху. Сара не спынілася. Ён падскочыў да яе, схопіў за руку і з сілай павярнуў яе тварам да сябе.

— Стой слупам, калі табе гавораць стаяць, ты тоўстая шлюндра. Хто ты такая, каб не падпарадкавацца? Ідзе сабе, бач ты яе.

Яна стаяла, шырока расставіўшы ногі і апусціўшы рукі. У руцэ яна ўсё яшчэ трымала складзеную газету. Паліцэйскія

падышлі бліжэй і акружылі яе. Яны стаялі плячо к плячу і глядзелі то на яе, то на Камбрынка, чакаючы загаду.

— Ну? — прагаварыў Камбрынк.

Сара змерала яго тым жа ледзяным позіркам. Потым зрабіла адзін крок, злёгка, але з яўнай пагардай, адпіхнула грудзмі аднаго з паліцэйскіх, расчышчаючы сабе праход. Яна выйшла з круга і накіравалася прама да дзвярэй.

— Затрымаць яе! — крыкнуў Камбрынк.

Канстэблі кінуліся за Сарай і пацягнулі яе назад. Яна не супраціўлялася, але паліцэйскія трымалі яе моцна, па двое за кожную руку.

— Я цябе правучу, як уцякаць.

Ён моцна ўдарыў яе па твары. Яго рука мякка пагрузла ў шчокі, твар яе задрыжаў ад удару. Але Сара не вымавіла ні слова.

— Добра, шукайце самі. Можна знойдзеце і без яе, — загадаў Камбрынк паліцэйскім. Трое пайшлі ў кухню і пачалі там вобыск.

— Цяпер ты можа зразумееш, што ў нас важная справа? Мы не прыйшлі сюды строіць дурня. Разумееш?

Яе вочы апякалі яго гарачай нянавісцю. Цяпер ёй становілася ясна, што тут тоіцца нешта іншае і зусім не тое, пра што яна перш думала. Не, гэта не адзін з чарговых выбрыкаў Камбрынка, гэта не памылка, усё гэта нічога агульнага са спіртным не мае.

— Дык дзе ж твая тая чырвоная касыначка, што была на табе?

— Якая касыначка?

— Ты што, зноў збіраешся пачынаць спачатку?

— Не.

— Аддай яе.

— О'кэй. — Яна з сілай паспрабавала выслабаныць рукі, але паліцэйскія моцна трымалі іх. Сара стамілася і яе грузнае цела бездапаможна абмякла, нібы ёй стала лягчэй ад таго, што ёй не далі пайсці.

— Ну ладна, адпусціце яе, — сказаў Камбрынк.

Яна пайшла ў спальню і вынесла адтуль ахапак касынак. Рашуча прайшла праз пакой і кінула іх на стол.

— Бярыце, — сказала яна, махнуўшы рукой.

Камбрынк вылучыў вочы на гэтую кучу касынак і на яго твары адбіўся неспакой. Бо-

жа, ды іх тут такое мноства, і ўсе яны чырвоныя ці часткова чырвоныя; ён не ведаў, што з імі рабіць. Ён нават не думаў, што чырвоных касынак можа быць такое мноства.

— Якая была на табе?

— Калі?

— Сёння. У часе бунту, тоўстая дурніца. Калі ты думаеш?

— У часе бунту?

— Так. Не прыкідвайся. Якая?

— Ты сказаў бунту?

— Так. Хутчэй. Давай яе.

— Я? У бунце? Ды ты звяр'яцеў. Ты з глузду з'ехаў, кажу. Я не то што не была там, а нават і нічога не чула пра бунт.

Яе голас стаў хрыплым і глухім. Вочы зноў палалі і яна ўся аж загарэлася ад злосці.

— Як ты адважылася так гаварыць, — чамусьці спалохана прагаварыў Камбрынк. — Папярэджваю цябе.

— Я бунтавала? Што гэта за жарты? Ты ведаеш, дзе я была? У Вітоку. У камітэце «добрых пастыраў». Спытайце ў іх. У мяне ёсць дваццаць сведак, га! Вы мар-

на траціце свой час, містэр Камбрынк. Ідзіце і арыштуйце таго, хто мае дачыненне да гэтага бунту, а мяне пакіньце ў спакой. Мяне нават у рэзервацыі не было.

— Вось як? А як жа здарылася, што ты зараз сядзіш тут? Табе, напэўна, цікава будзе пачуць, што ўваход у рэзервацыю пасля бунту забаронен?

— Я пралезла ў проламку ў плоце.

— Вы чуюце? Яна пралезла там праз дзірку, праз лаз у плоце.

— Ну і што з таго? Я заўсёды пралажу праз лаз у плоце. Ці не думаеш ты, што калі я ўвайшла сюды не праз вароты, то я ўжо так і ўдзельнічала ў бунце?

— Лазіць праз агарожу забараняецца. Ці ж ты не ведаеш гэтага?

— Ведаю. Вось і абвінавачвай мяне за тое, што я лажу праз плот. Я кажу табе, што была ў Вітоку. Чаму табе не дапыталь маіх сведак? Ага, чаму? Ты вар'ят, вось чаму ты...

— Асцярожней падбірай словы, Сара.

— Я кажу табе, што была з «добрымі пастырамі». Чаму табе не спытаць іх? Вы ўсе шалёныя вар'яты.

— Божа літасцівы! Доўга мы будзем яе слухаць? Ці не пара шпурнуць яе ў пікап і скончыць усю гэтую сварку? — запратаставаў адзін з паліцэйскіх.

— Пайшлі, Сара! — Камбрынк паказаў вялікім пальцам на дзверы, а людзям у кухні крыкнуў:

— Не знайшлі яшчэ?

— Не.

— Ну і не трэба. Хадзіце сюды, потым скончыце...

Камбрынк падышоў да стала і пачаў запіхваць касынкі ў кішэні.

— Ідзі, ідзі, Сара, — гыркнуў ён на Сару, якая хацела глянуць назад. Яму хацелася хутчэй пакончыць з гэтай справай; яму было вельмі няёмка.

— Не, — адказала Сара. Яна спынілася пасярэдзіне пакоя, яе вочы блішчэлі. Рукі яна трымала на бёдрах і здавалася велізарнай і задзірлівай. Камбрынк паглядзеў на сваіх людзей; ён быў у нерашучасці. Вельмі нерваваўся.

— Хто бачыў мяне ў час бунту? Скажы мне, хто? — патрабавала яна.

— Містэр Ду Тойт бачыў цябе, вось хто. Ён сам бачыў, як ты аблівала бензінам яго машыну.

— Ду Тойт? Ён бачыў мяне? Ілгун. Калі Ду Тойт сказаў гэта, то ён — шалудзівы ілгун!

— Як ты можаш так гаварыць пра містэра Ду Тойта, ты — нахабная, чорная шлюндра.

Ён зноў моцна выцяў яе па той жа самай шчаце. Нейкую хвілю яна з агідай глядзела на яго, як быццам не адчула ўдару. Затым паволі ўзняла руку і правяла ёю па таму месцу, дзе ён стукнуў. Сара мацала шчаку і пальцамі цёрла скуру пад вокам. Потым яна бездапаможна апусцілася ў крэсла, пачала голасна стагнаць. Яна круціла галавой і стагнала. Стогн яе быў гаротны, поўны страшэннага смутку.

— Змоўкні! Уставай, лярва!

З хвіліну яна не рухалася, але раптам рэзка паднялася з крэсла і, не цвёрда трымаючыся на нагах, апёрлася адной рукой на стол, а другой трымалася за ныючую ад болю шчаку.

— Давай, давай — пайшла, — паўтарыў Камбрынк і накіраваўся да дзвярэй.

— Не.

— Я бачу, ты хочаш непрыемнасці.

Ён пачакаў крыху, потым даў знак людзям і яны ўсе акружылі яе. Адзін паспрабаваў ухапіць яе за руку ніжэй локця, але яна штурхнула яго ў грудзі локцем вольнай рукі так, што той захістаўся. Другі паліцэйскі стараўся схапіць яе за горла і атрымаў таўхалю локцем у живот. Яны мераліся асіліць яе, але яна была незвычайна дужай і спрытнай і яе тлуства і потнае цела ніяк не паддавалася ім. Паліцэйскія хацелі паваліць Сару на падлогу, іх рукі цягнулі яе ўніз, але і гэта ім не ўдавалася — яна прадаўжала трымацца на нагах. У разгары стычкі ўзмахам рукі яна збіла лямпу з кручка і ў пакой стала цёмна. Паліцэйскія запалілі ліхтарыкі і пры няроўным мігатлівым святле, цяжка дыхаючы і лаючыся, працягвалі з ёй барацьбу. Нейкі паліцэйскі схопіў яе за каўнерык кофты, але яна адразу адскочыла. Кофта затрашчала, сарвалася з плячэй і засталася ў яго руках. Яшчэ момант — і яны сарвалі ліфчык — адзінае, што было ў яе пад кофтай. Яна адбівалася нястомна і яе вялікія карычневыя грудзі гойдаліся ў няроўным святле ліхтарыкаў. Паліцэйскія сарвалі з яе ўсю астатнюю адзежу і цяпер, ужо зусім голая, пасярэдзіне пакоя яна білася з імі, як звер, дзёрла пазногцямі, адбівалася кулакамі, нагамі і локцямі. І ўсё гэта ў зацятым маўчанні — хоць бы адно слова сарвалася з яе вуснаў... Чутно было толькі цяжкае сапенне, мармытанне і перарывістае дыханне збіўшыхся ў кучу людзей. Яны маталіся па пакой, натыкаліся на мэблю, якая глуха стукалася аб сцены і з грукатам ламалася, ударыўшыся аб падлогу.

Раптам пачуўся стрэл, Сара асела на падлогу глыбока і працяжна войкнуўшы. Выпрастаўшыся, яна ляжала на падлозе, як вялізны стары слон, падбіты паляўнічым.

Камбрынк асвятліў паліцэйскага, які выстраліў.

— Навошта ты гэта зрабіў?

— Яна хацела пырнуць цябе нажом. Няўжо ты не бачыў, што ў яе ў руцэ быў нож?

— Божа літасцівы, я нажа не бачыў. О, божа.

— Сапраўды. Я бачыў, як бліснуў нож у яе руцэ. Якраз у той момант, калі яна хацела зарэзаць цябе.

Камбрынк нагнуўся над Сарай і аглядзеў падлогу, дзе ляжала яе рука. Нажа не было. Ён папрасіў дапамагчы яму перавярнуць яе. Затым яны адцягнулі яе цела з таго месца, дзе яна ўпала, і вярнуліся шукаць нож.

— Ты ўпэўнены, што гэта быў нож? — спытаў Камбрынк.

— Так. Я бачыў, як ён бліснуў. Якраз, калі яна збіралася зарэзаць цябе.

— Не думаю, каб гэта быў нож. Хутчэй гэта гадзіннік на яе руцэ. Я таксама бачыў, як ён блішчэў, — адказаў другі канстэбль.

Паліцэйскія падышлі да яе, асвятлілі ліхтарыкам і ўбачылі на руцэ нікеляваны гадзіннік-штампоўку — усё, што засталася на ёй пасля бойкі.

— Божа літасцівы! — божкаў Камбрынк.

— Што ты збіраешся рабіць?

— Я? Мы ўсе ў гэтым замешаны, хлопцы.

— Гэта праўда. Давай лепш прытрымлівацца гэтай гісторыі з бліснуўшым нажом.

— Я мог бы пабажыцца, што ў руцэ ў яе быў нож.

— О'кэй. Так і гаворым: у яе быў нож.

Перакладзі Ольга Няхай
і Аніса Пракоф'ева.

Усе мае жыццё прайшло ў барацьбе

Дваццаць чацвёртага снежня спаўняецца 60 год з дня нараджэння выдатнага савецкага пісьменніка Аляксандра Аляксандравіча Фадзеева. Лепшыя старонкі яго кніг напісаны пра моладзь і прысвечаны ёй. Адрасаваныя А. Ф. Калеснікавай — сябру юначых год А. Фадзеева — «Пісьмы, аб юнацтве» — цудоўныя старонкі жыцця і чыстай высакароднай душы самога пісьменніка.

16 сакавіка 1956 года.

ЖЫЦЦЁ мае па-ранейшаму чаргуецца з працяглымі перыядамі захворванняў, а ў той час, калі я не хварэю (і нават, калі я хварэю, але здольны працаваць), у мяне бывае вялікі «перагруз» у рабоце. Ён, гэты «перагруз», пачаўся тым цяжэй, чым больш грунтоўна і надоўга я выбываю са строю і чым больш накоптваецца нявыкананых спраў. Захворванні мае ўсё тыя ж — печань (хранічны гепатыт), сэрца (недастатковасць з прычыны склярозу, змяненняў мышцы). Цяпер амаль столькі ж часу ідзе на жыццё ў «звычайных умовах», як і на жыццё ў бальніцы. Апошняе мае захворванне было асабліва цяжкім. З 13 студзеня і па гэты дзень я ў бальніцы, доўга, доўга ляжы. І выпускаць, напэўна, толькі ў апошніх чыслах сакавіка. Але затое і падмацавалі мяне на гэты раз як ніколі. Зараз адчуваю сябе цудоўна.

Пішу пра гэта так падрабязна, каб ты ўсё ясна бачыла, і разумела, і не здзіўлялася, і не крыўдала на працяглыя перыяды маўчання майго. Трэба ўлічыць, што, апрача занятасці — пастаяннай і па-ранейшаму — надзвычайнай разнастайнасці (хоць яна ўвогуле стала больш «кабінетнай»), — не вельмі хочацца пісаць блізкаму сябру, калі хварэеш занадта часта. Абысці гэтае пытанне перад сябрам нельга, а заўсёды пра гэта напамінаць — цяжка чалавеку майго характару, па-ранейшаму вельмі рухавага, жыццёлюбывага і прывыкшага бачыць сябе моцным, працаздольным, а не слабым і «ўміноры».

Мяне вельмі кранула і ўсхвалявала тое тваё пісьмо, дзе ты непакоілася, — слова гэта мала выражае тое душэўнае пачуццё, якім было прасякнута тваё пісьмо, — ці няма ў мяне якога-небудзь пастаяннага цяжару на сэрцы, горкіх крыўд і расчараванняў, — і клікала мяне ў родныя мясціны, якія, праўда, вылучваюць, калі ёсць блізкі чалавек, родная прыро-

да, кіпучая людская дзейнасць і ўсё гэта — скрозь светлую хвалю ўспамінаў... Незалежна ад таго, што душэўнай траўмы ў мяне ніякай няма, пра што я яшчэ скажу, мяне і сапраўды вельмі пацягнула на радзіму. Я ж заўсёды ўспамінаю і мару пра яе. На сесіях Вярхоўнага Савета, пленумах ЦК, розных усесаюзных нарадах я сустракаюся з далёкаўсходнікамі — старымі і новымі, — і ўсе яны клічуць мяне — паехаць, паглядзець. Заклік твой, такім чынам, паў на глебу, заўсёды ўзрыхленую. Іншы раз я адчуваю проста тугу па Далёкаму Усходу.

І ўсё-такі мне немагчыма зраз паехаць. Я ўжо табе тлумачыў, што я па акалічнасцях жыцця прапусціў момант «падрыхтоўкі» рамана свайго, калі Далёкі Усход мог служыць у пэўнай частцы матэрыялам і для гэтага майго рамана. Цяпер, калі я ўжо даўно «ў хаду», калі мая першая задума і ўсё, што ўдалося здзейсніць па гэтай задуме, пацярпела ў значнай частцы фіяска (пра гэта я таксама пісаў) і калі я ўжо даўно ў сэрцы новай задумы і сістэматычна працую, — такая паездка на радзіму выбіла б мяне з сядла. Новы ўражанні і перажыванні, злучаныя з успамінамі дзяцінства і юнацтва (у іх сіле, можна сказаць, адвечнай!), выцеснілі б з мяне ўсё і ўся.

Часам і сумна ўсведамляць, але ўзрост ужо прымушае цявара ацэньваць становішча, я ўсё больш пераконваюся, што здолею паехаць на радзіму не хутка: не раней, чым гады праз тры-чатыры, калі раман (у новым варыянце яго) будзе зусім закончан. Мяркуючы па ўсяму, гэта будзе ўжо апошні мой раман на «сучасным» матэрыяле (першую кнігу я імкнуся закончыць да пачатку 57 г.). Потым я буду канчаць «Удзгэ». І тады вось паеду! Паеду надоўга, усведамляючы, што мне, як пісьменніку, які набліжаецца да 60-ці, «у самы раз» заняцца тэмамі, звязанымі з маім

мінулым. Яны таксама могуць быць аснашчаны сучасным матэрыялам, але ўжо больш аўтабіяграфічна афарбаваны. Гэтыя тэмы заўсёды падспудна жывуць у мяне і просяцца наверх. У сутнасці, я так мала напісаў у сваім жыцці! Але іменна таму мне «небяспечна» з незакончанай работай, месцам дзеяння якой з'яўляецца Урал, Масква, Украіна, Ленінград, вяртацца зараз у родныя мясціны...

Працягваю аб сабе. Якія змены адбыліся ў маёй рабоце? Улічваючы, што я пішу вялікі раман і часта хварэю, мне далі магчымасць так змяніць характар работы, каб яна не была звязана са службовымі гадзінамі і частымі паездкамі. Як адзін з сакратароў Саюза пісьменнікаў, я па-ранейшаму не свабодны ад залішніх і (на жалы!) празмерных (па затрачваемаму часу) пасяджэнняў; але цяпер я прымаю пісьменнікаў толькі па свайму выбару, а «не ўсіх чыста» і — дома; і работа ў мяне не адміністрацыйна-арганізацыйная, а больш інтэлектуальная: даклады, артыкулы, чытанне рукапісаў, перапіска з пісьменнікамі на перыферыі, гутаркі з пачынаючымі, вельмі шмат рэдактарскай работы і да т. п. За мяжу мяне пасылаюць цяпер значна радзей — толькі ў тых выпадках, калі я здаровы і сам згаджаюся ехаць. Але затое мне даводзіцца больш удзяляць часу рабоце Савецкага камітэта абароны міру і, асабліва, сустракацца з дэлегацыямі з-за мяжы, што з'яўляецца справай даволі каніцельнай, хоць і важнай і часта цікавай у сэнсе пазнавальным. Але што ўзрасло да геркулесавых слупоў, — дык гэта шматбаковая дзелавая перапіска з самымі рознымі людзьмі, дапамога ім у самых розных жыццёвых просьбах. Я ўжо не кажу, наколькі вырасла колькасць дэпутацкіх спраў, паколькі я ўжо трэці раз выбран ад адной і той жа акругі і мяне ўжо добра ведаюць у гэтых месцах Чкалаўскай вобласці. Але, відаць, такі лёс усіх людзей «на вачах», калі яны ўжо «ўвайшлі ва ўзрост»: сотні і тысячы грамадзян, з якімі па роду работы лёс зводзіў мяне на ўсім працягу майго свядомага жыцця, цяпер звяртаюцца да мяне ва ўсіх цяжкіх выпадках жыцця свайго. Калі я і наогул быў і застаўся спагядлі-

вым чалавекам, адчуваеш асабліваю немагчымасць адмовіць гэтым людзям. Тым больш я быў такі таварыскі замалада, так з многімі сябраваў, карыстаўся гасціннасцю, сустракаў сам падтрымку ў цяжкія мінулыя жыцця!

Пацвярджаецца старая ісціна: колькасць работы, занятасць залежаць не ад пасады, а ад характару чалавека і адносінаў да сваёй справы. Сакратар нізавой партарганізацыі заняты не менш сакратара ЦК, толькі маштаб розны. Які б клас ты ні вяла, працавала б завучам або заг. аддзела народнай асветы, ты заўсёды была, ёсць і будзеш вельмі занятая. Так і ў мяне. Але, вядома, зараз галоўная мая работа, якая займае галоўную частку часу, — гэта раман. І гэта, вядома, добра...

Цяпер аб «настроі», «перажываннях», «цяжкасцях». Дарагі дружа, яны ў мяне ні больш, ні менш, чым ва ўсіх людзей, асабліва калі людзі ўжо не маладыя! Але характар у мяне не мяняецца, і жыццё я па-ранейшаму люблю, і ўмею радавацца яму. А непрыемнасці і нават складанасці ўзнікаюць часта, чаргуючыся, аднак, і з добрым... А потым жа мы ўсе не «механічныя грамадзяне», пра якіх пісаў у свой час Горкі і якіх усё яшчэ многа: перажываем і глыбока і цяжка часам перажываем усё, што звязана з цяжкасцямі і недахопамі ў жыцці народа, дзяржавы, а таксама ў сферах дзейнасці нашай, дзе ўсё праходзіць у барацьбе, у сутыкненнях новага са старым. Аднак жа ўсё мае жыццё прайшло ў барацьбе, і я да гэтага прывык, і без гэтага жыцця здавалася б мне бедным.

Ах, як многа (а галоўнае — доўга) я нагаварыў, — даруй ужо мне!.. Усе пісьмы твае па-ранейшаму мне дарагія, прыносяць мне жывейшую цікавасць і радасць. Самае добрае прывітанне маме тваёй...

САША.

САПРАЎДНЫ МАЙСТАР

Часам бывае так: паглядзіш на чалавека і з першага погляду нічога ў ім захапляючага не знойдзеш, а пазнаёмішся бліжэй, і здаецца, што ведаеш яго ўжо даўно, і тады размаўляеш з ім проста, як з самым блізкім чалавекам. Такое ўражанне робіць на ўсіх свінарка саўгаса «Дзямідавічы» Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці Ядвіга Адамаўна Гурыновіч.

Гэта невысокая, сярэдніх год жанчына з вялікімі карымі вачыма, каля якіх ужо прыкметны маршчынкі — сляды перажытага. Пра сябе яна расказвае вельмі мала: вайна, удоўства, потым работа ў саўгасе, новае замужжа, маленькія дзеці... Усё гэта знаёма, прывычна. Але ёсць у Ядвігі Адамаўны штосьці і незвычайнае — настойлівасць: ні гора, ні няўдачы не зламалі гэтую жанчыну.

Была вясна. Сонца ўжо добра сагравала зямлю. Даўно растаў снег. Яркая зелянелі азямья. У адзін з такіх веснавых дзён Ядвіга Адамаўна стомленая прыйшла з работы. Дзеці былі ўжо дома. Яна глядзела на іх, любавалася: усё ў іх будзе, год праз шэсць у школу пойдучы, пісьменнымі стануць... У думках ёй здавалася яе хлопчыкі высокімі, стройнымі, якіх будучы паважаць людзі. І мары яе спраўдзіліся. Старэйшы сын, Уладзімір, ужо вучыцца ў лесатэхнічным інстытуце. Астатнія ходзяць у школу.

І вось у адзін з такіх веснавых дзён прыехаў у саўгас прафесар, доктар сельскагаспадарчых навук Мікіта Антонавіч Шчэрбаў. Дэталёва вывучыў стан свінагадоўлі і даведаўся, што на адну свінаматку атрымліваюць толькі 6—7 парасят і прычынай гэтага з'яўляецца вільгаць, якая звычайна бывае пры дробнагрупавым утрыманні свіней. Таму ён прапанаваў перабудаваць свінарнік па яго праекту для буйнагрупавога ўтрымання свіней. З гэтым згадзіліся і дырэктар саўгаса тав. Ф. К. Паўлюць і заатэхнік тав. Л. В. Ягжык і іншыя. Неўзабаве пад кіраўніцтвам прафесара М. А. Шчэрбава свінарнік быў пераабсталяваны. Пасля гэтага заставалася толькі перайсці на новы, прагрэсіўны метады — групавое ўтрыманне падсосных матак з парасятамі. Справа новая і таму хоць і пачалі яе ўжываць, але асцярожна. Гэту важ-

ную справу заатэхнік даручыла Ядвізе Гурыновіч. Заатэхнік ведала, што сціплая, працавітая жанчына мае добрую рысу — не шкадаваць сябе, калі трэба, для справы. І не памылілася. Яна лёгка адмовілася ад знаёмага, прывычнага і адкрыта пайшла на сустрэчу новаму, цяжкаму не для сваёй карысці, не! Для агульнай справы: замест чатырох свінаракаў яна пачала працаваць адна! А гэта эканомія саўгасу, дзяржаве. Уявіце сабе, калі па норме належыць адной свінарцы даглядаць 12—15 асноўных свінаматак, то яна адна даглядае 40 асноўных свінаматак з парасятамі, ды яшчэ 100 разавых! І на адну матку атрымлівае ўжо не 6—7 парасят, як раней, а 9—10 за адзін апарос.

Калі правядзеш хоць адзін дзень разам на рабоце з Ядвігай Адамаўнай, то адразу ж кідаецца ў вочы працавітасць.

У свінарніку, дзе працуе Ядвіга Адамаўна, вельмі чыста, суха, станкі пабелены, парасятны чыстыя. Таму і падзяжу няма.

Ядвіга Адамаўна стала сапраўдным майстрам сваёй справы. Недарэмна яе называюць «прафесар па гадаванню парасят».

У мінулым годзе яна атрымала па 18 парасят ад кожнай з 40 свінаматак і ўсіх выгадала. У гэтым годзе яна за адзін апарос атрымала па 9 парасят.

У характары гэтай простае жанчыны ясна відаць рысы нашага сучасніка. Нездарма ж у яе так шмат паслядоўнікаў.

Няхай жа будзе іх яшчэ больш!

В. ГРАМЫКА,
аспірант.

ВОСЬ ЯКІЯ Ў НАС СПРАВЫ

Дарагая рэдакцыя, я пішу першы раз і можа што-небудзь не так напішу, даруйце. Але мне так хочацца ў гэтыя дні падзякаваць нашай роднай Камуністычнай партыі за яе клопаты аб нас, простых працаўніках калгаса.

А калісьці мяне спалохаў гэты калгас. Было гэта так. Працавала я ў Мінску на аўтазаводзе. Работа мне падабалася і зарабляла я добра: па 600—900 рублёў. Да завода была выхаванкай Нясейскага дзіцячага дома. І ўвесь час я думала толькі пра вёску. Я не скажу, што ў горадзе мне дрэнна было, але я нарадзілася і вырасла на вёсцы. І вельмі люблю яе і вясковыя работы.

І вось у 1954 г. я звольнілася з завода і паехала ў свой калгас. А тут мяне родныя сустрэлі «добра», што хоць ты бяры чамадан і падавайся назад.

— Навошта прыехала з горада, дурная?

Пайшла ўвечары на вуліцу да моладзі. Думала, яны мяне зразумеюць, але і яны

таксама не зразумелі: зноў чую — дурніца ты, горад паяняла на вёску.

— Ну што ж, — кажу, — няхай сабе дурніца.

Пайшла я працаваць у палыводчую брыгаду. Дзяўчат у брыгадзе было пятнаццаць, а дружбы ніякай: усё штосьці не ладзіцца, усё спрачаюцца ды спрачаюцца.

Я паспрабавала пагаварыць з адной, з другой, не хочуць і слухаць. Вырашыла ўвечары схапіць да сяброўкі. Яна сустрэла мяне няветліва. На прывітанне я пачула:

— Добры дзень, гарадская дзеравеншчына.

Схавала я сваю крыўду і як быццам нічога не было пачала гаворку аб моладзі.

— Не туды ты, — кажа сяброўка, — лезеш. Дзе моладзі падзецца? Ні клуба, ні музыкі, нічога няма.

— Сваю хату адпушчу для танцаў, — кажу, — прыходзьце да мяне, пастараюся музыку дастаць.

Я ўмела іграць на гармоніку і балалайцы. Усё гэта

прывезла з сабой. У суботу прыходзяць да мяне дзяўчаты, а хлопцы пайшлі ў іншыя вёскі.

Пасядзелі, пагаварылі крыху. А мая сяброўка і тут не ўцярыла:

— Ну, сёння ў Галі, ах, як весела, толькі музыкі не стае, — а сама смеецца.

Дастаю свой гармонік і іграю вясковую польку. Да гадзіны ночы веселіліся.

З таго ўсё і пачалося, і сяброўства прыйшло. Ідзем на работу з песняй, з работы — з песняй. І работа пачала спорыцца. Вось тады яны і папрасілі ў мяне прабажэння, што дарэмна зневажалі.

Зараз нашы дзяўчаты працуюць з душой. Ёсць у нас і клуб, хоць маленькі, але клуб. І мы не адсталі ў рабоце, у гэтыя дні ёсць і нам чым парадаваць нашу родную партыю. Кожная з дзяўчат перавыканала свой гадавы мінімум працадзён. Вось у маёй сяброўкі Цодрык Галі 240 працадзён, Толцік Каці—230, Толцік Га-

лі—236, Санько Надзеі—229 працадзён.

Гэта быў хоць маленькі, але падарунак з'езду нашай роднай партыі. У мяне таксама 229 працадзён. Лён наша брыгада здала на ільнозавод. 30 верасня апошняя машына адышла. Бульбу выкапалі, абмалацілі жыта. Ацяпляем жывёлагадоўчыя памяшканні. І ва ўсім гэтым застрэльшчыкамі — моладзь. Вось якія ў нас справы, у моладзі брыгады № 5 калгаса «Савецкая Беларусь» Клічаўскага раёна Магілёўскай вобласці.

Г. ШАПАВАЛАВА,
дэпутат сельсавета.

ЖОНСАВЕТ ДОМАКІРАЎНІЦТВА

КАЛЯ трох тысяч жанчын жыве ў першым домакіраўніцтве Ленінскага раёна. Больш тысячы з іх хатнія гаспадыні і пенсіянеркі. З раніцы да позняга вечара займаюцца яны хатнімі справамі. Устаюць, як правіла, калі яшчэ спяць дзеці і мужы, — рыхтуюць сьнеданне, потым абед, прыбіраюць у кватэры, ходзяць у магазін, а там трэба пагуляць з дзецьмі, ды ці мала якая работа знойдзецца ў доме. — Яе хапае на ўвесь дзень і вечар.

Ад такой работы стамляешся можа больш, чым на вытворчасці, а горш за ўсё, што адрываешся ад кіпучага, цікавага жыцця краіны, мала чытаеш. Як тут быць? Пайсці працаваць — няма на каго дзяцей пакінуць, а быць назіральніцамі, асабліва ў наш час, вельмі крыўдна. Параіўшыся з сакратаром партбюро тав. Грыгерам, мы вырашылі сабраць жанчын нашага домакіраўніцтва і ўцягнуць іх у грамадскую работу.

На першы сход у кастрычніку месяцы мінулага года прыйшло 73 жанчыны. Мы выбралі жонсавет з 20 чалавек. Было яшчэ шмат няяснага. З чаго пачаць? Як весці работу сярод жанчын? Але ўжо тут, на першым сходзе, адразу выплываў рад неадкладных пытанняў: як арганізаваць вольны час дзяцей, аб рабоце секцый райсавета, аб недахопах у рабоце магазінаў, аб неабходнасці арганізацыі гурткоў і лекцый для жанчын. Вось з гэтага мы і пачалі. Жонсавет разбілі на тры сектары — работа з дзецьмі, санітарна-бытавы і культмасава. Старшынёй жонсавета выбралі старую камуністку тав. Г. І. Гракову.

Першы даклад мы арганізавалі па міжнароднаму становішчу. Яго зрабіў жыхар нашага дома т. Сігналаў. Пасля даклада пасыпаліся пытанні аб становішчы ў Конга, аб Індыі, аб Кітаі, аб Германіі і шмат іншых. Мы хацелі было спыніць патак пытанняў, таму што другая частка нашага вечара — кіно ў нас зрывалася, але жанчыны ў той вечар катэгарычна адмовіліся ад кіно і доўга яшчэ вялася жывая, цікавая гутарка аб міжнародным становішчы. Пазней мы праслухалі лекцыю нашага жыхара тав. Пяркоўскага на тэму: «Рашэнне пленума ЦК КПСС аб выхаванні дзяцей». Лектары Палаца прафсаюзаў расказалі нам пра дзіцячыя хваробы і барацьбу з імі, пра гігіену жанчын, пра тое, як даглядаць скуру твару і валасы. Пасля кожнай лекцыі дэманстраваліся кінакарціны.

У нас працаваў гурток крою і шыцця, якім кіравала хатняя гаспадыня Рыта Дзядзько. За зіму жанчыны навучыліся шыць самыя неабходныя рэчы і кроіць дзіцячыя сукенкі і бялізну. Некаторыя з навучэнцаў прынеслі свае работы на выстаўку ў Палац прафсаюзаў. Тавары-

Цікавую лекцыю «Чалавек чалавеку — сябар, таварыш і брат» праслухалі нядаўна жыхары дома № 25 па вуліцы імя Карла Маркса ў сваім чырвоным кутку. Пасля лекцыі аспірант Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Сяргей Данілавіч Лапцёнак гутарыць са слухачамі.

Фота М. Мінковіча.

шы Целеш і Грыгер атрымалі падзяку за ўдзел у выстаўцы.

Таварышы Гракова, Бярыла, Сянкевіч, Паволгіна правялі суботнікі па азеляненню двароў і абсталяванню дзіцячых пляцовак. Працаваў на працягу ўсяго лета дзіцячы пакой у доме № 13 па Ленінскаму праспекту. На жаль, яшчэ мала жанчын прымае ўдзел у нашай рабоце, але мы ўжо зразумелі, што можам тое-сёе зрабіць. І цяпер у нас ёсць моцны актыў, які здолее разгарнуць работу сярод жанчын яшчэ шырэй.

Як толькі мы пачалі нашу работу, адразу ж сутыкнуліся з аб'якавасцю. Нягледзячы на тое, што наша домакіраўніцтва аб'ядноўвае 34 самыя большыя дамы па Ленінскаму праспекту, вуліцах Свярдлова, Валадарскага і Карла Маркса, Універсітэцкай і Ленінградскай, у нас да апошняга часу не было ніводнага дзіцячага пакоя.

Мы звярталіся па гэтаму пытанню ў райсавет, гарсавет, гарком і райком партыі, і ўсюды нам адмаўлялі. Толькі ў апошнія дні мы атрымалі адзін пакой у 16 кв. метраў па Ленінскаму праспекту, 13. А як у астатніх дамах? Каля дзвюх тысяч дзяцей у нашых дамах. Дзе ж весці з імі работу?

Нядзеля — дзень адпачынку і веселасці! Многія з нас у гэты дзень ідуць са сваімі сем'ямі адпачываць у Палац прафсаюзаў. Тут усё ёсць для адпачынку. Дзяцей заводзім у дзіцячы пакой, моладзь ідзе на танцы і гульні, а хто не захапляецца танцамі, слухае лекцыю. Заўсёды бывае добры канцэрт або кінакарціна.

Дужа спадабалася нам выстаўка мадэлей жаночага і дзіцячага адзення. Вопытныя мадэльеры Палаца прафсаюзаў кансультавалі жанчын, выкрывалі сукенкі, раілі, якую лепш зрабіць аддзелку, як выбраць фасон для сукенкі.

Цікава было і ў пакоі кулінары. Чаго толькі там не было і як усё пры-

гожа прыгатавана! Вось смажаная качка, як жывая — уся ў зяленіве — быццам сярод чароту. Нават цяжка сабе ўявіць, што ўвесь гарнір зроблен з гародніны! Фаршыраваная рыба так па-майстэрску прыгатавана, што да яе шкада дакрануцца! Тут жа побач усялякія салаты, шматлікія вырабы з цеста, і ўсё гэта можна купіць, папрабаваць на смак і атрымаць парадку повара, як зрабіць самім дома. Гэта была цудоўная выстаўка — тут можна было і паабедваць усёй сям'ёй і павучыцца кулінары.

У бліжэйшы дзень адпачынку будзе арганізавана выстаўка на тэму: «Як дзешава і прыгожа абставіць пакой». На выстаўцы пакажуць узоры дзяшовай і прыгожай мэблі, якую тут жа можна будзе заказаць. Яшчэ не ўсе хатнія гаспадыні ведаюць пра такія вечары адпачынку, але мы думаем, чым больш нас прыйдзе, тым веселей будзе адпачынаць.

Асновай выхаваўчай работы сярод насельніцтва з'яўляецца новая Праграма КПСС. Мы хочам, каб у нашых адносінах сталі дэвізам словы партыі: «Чалавек чалавеку — сябар, таварыш і брат».

Мы жывём у цудоўны час, гэта нам выпала шчасце выходзіць дзяцей, якія будуць жыць пры камунізме. На нас ляжыць вялікі абавязак — прывіць ім усе якасці новага чалавека камуністычнага грамадства! Гэта накладвае на нас вялікія абавязкі. Мы самі павінны быць высокамаральнымі і культурнымі. Мы павінны памятаць, што перамога камунізма залежыць ад людзей і камунізм будзе для людзей. Кожны саветкі чалавек сваёй працай набліжае перамогу камунізма. Мы таксама хочам унесці сваю долю працы ў будаўніцтва камуністычнага грамадства.

В. СЦЯПАНАВА,
член жонсавета.

г. Мінск.

Жанна Цеця Уладзя

— Маці... Якое гэта блізкае і дарагое кожнаму слова! Колькі дум і пачуццяў яно абуджае ў нас! З ім мы пачынаем свае першыя крокі на зямлі, расцём, сталеем. Яно неразлучна з намі скрозь усё жыццё. Дарагое і неад'емнае, слова гэтае становіцца яшчэ даражэй на адлегласці і ўжо невыказным болей западае ў сэрца пры страце самога носьбіта.

Маці... Быць ёю — чэсць і пашана. І які вялікі гонар заслужыць гэтае імя ў многіх людзей! «Беларускай маці», паводле вызначэння вядомага ўкраінскага паэта Тарэня Масэнкі, была Уладзіслава Луцэвіч, верны друг і спадарожнік Янкі Купалы, 70-годдзе з дня нараджэння якой адзначае ў снежні наша грамадскасць.

Простая беларуская дзяўчына, родам з Ашмяншчыны, Уладзіслава Францаўна Станкевіч назаўсёды зніталася свой лёс з лёсам свайго народа. Разам з гэтым народам яна мужнела, змагалася за шчасце і волю, верна і паўсядзённа служыла яму.

Атрымаўшы экстрэмам сярэдняю адукацыю і затым скончыўшы двухгадовыя педагогічныя курсы ў Варшаве, Уладзіслава Францаўна больш сямі гадоў (з 1908 па 1915) працуе настаўніцай-выхавацельніцай дзіцячых устаноў у Вільні. Адначасна яна ўдзельнічае ў нелегальных школах-гуртках для рабочай моладзі на беларускай і польскай мовах, за што двойчы (у 1909 і 1911 гадах) прыцягвалася да судовай адказнасці.

Заўзяты прыхільнік беларускай рэвалюцыйнай літаратуры, Уладзіслава Францаўна была блізкай чалавекам на сходках літаратараў. Вечары, што адбываліся ў Вільні ў беларускім клубе на Віленскай вуліцы або ў літоўскім клубе «Рута», і сустрачы ў доме Цёткі на ўскраіне горада заўсёды праходзілі змястоўна і цікава.

«Мне давялося прысутнічаць на гэтых сяброўскіх вечарах, — успамінала Уладзіслава Францаўна. — Там вяліся спрэчкі па самых актуальных пытаннях беларускага жыцця, на тэму аб шляхах, якімі павінен ісці беларускі народ, зачытваліся новыя вершы».

У той час у Вільні адчуваўся бурны пульс жыцця абуджаючайся Беларусі: выходзіла «Наша ніва» (рэдактар Я. Купала). Існавала беларускае выдавецкае таварыства, кнігарня, выдавалася сельскагаспадарчая газета «Саха». Настаўнікі і студэнты распаўсюджвалі беларускае друкаванае слова. Актыўсткай у гэтай пачэснай справе была Уладзіслава Францаўна. Яна ведала цану мастацкаму слову і сама спрабавала сілы ў паэзіі.

Беларускіх пісьменнікаў і настаўніцтва аб'ядноўвала агульнае вялікае жаданне — аблегчыць існаванне сваім землякам-беларусам. Калі на беларускі народ зваліліся беды першай

сусветнай вайны і сотні, тысячы сірат гібелі без прытулку, рэдактар першага дзіцячага беларускага часопіса «Лучынка» Алаіза Пашкевіч (Цётка) тэрмінова выклікала Уладзіславу Францаўну з адпачынку ў Мінск для арганізацыі дзіцячага дома.

Любімага занятку — работы з дзецьмі — яна не пакідала ўсё жыццё. Дзе б ні былі яны з Купалам (па-

жаніліся яны ў 1916 годзе): у Маскве, Вільні, Полацку, Смаленску, Мінску — Уладзіслава Францаўна аддавала свае сілы і ўменне выхаванню маладога пакалення.

Трыццаць чатыры гады — такі педагогічны стаж Уладзіславы Францаўны. Штодзённая карпатлівая праца, якая вымала настойлівасці і цяперення, удзел у арганізацыі дзіцячых садоў і школ, складанне кніжак для дзяцей, апрацоўка народных казак — вось далёка не поўны пералік яе турбот на ніве народнай асветы.

Сардэчная і пяшчотная, уважлівая і клапатлівая ў абыходжанні з дзецьмі, яна пакінула ў памяці сваіх шматлікіх выхаванцаў цёплыя ўспаміны.

«Прайшлі многія гады, і вось я, выпадкова зайшоўшы ў музей Янкі Купалы, успомніла сваё далёкае дзяцінства. Здаецца, гэта было ўчора, калі я, маленькая бялая дзяўчынка, хадзіла ў дзіцячы сад, дзе была выхавацельніцай Уладзіслава Францаўна, любімая намі цеця Уладзя. Помню ціхага, добрага, не вельмі гаваркога Івана Дамінікавіча, як я яго называла — дзядзька Ян.

Прайшоўшы па залах музея, выносіш уражанне, быццам зноў пабывала

ў іх доме, толькі не сустрэла жывых яго гаспадароў», — піша ў кнізе водгукаў літаратурнага музея Янкі Купалы мінчанка З. Ланцава.

Многія наведвальнікі, якія ведалі асабіста Уладзіславу Францаўну, пакідаюць падобныя запісы. Так, у музеі побач з вялікім паэтам жыве, прысутнічае і яна, неадступная спадарожніца жыцця Купалы, арганізатар і стваральнік гэтага выдатнага помніка народнаму паэту.

Спачатку адказны сакратар камісіі па ўвекавечанню памяці Янкі Купалы пры Акадэміі навук БССР (1943—1945), затым (1945—1960) дбайны дырэктар літаратурнага музея Янкі Купалы, цеця Уладзя «нястомна збірае кожны аркуш і кожны радок», якія прама ці ўскосна датычыліся творчасці песняра беларускага народа.

Цесная сувязь з сябрамі Купалы, у асаблівасці з перакладчыкамі М. Ісакоўскім, А. Пракоф'евым, М. Святловым, С. Гарадзецкім, дружба з Т. Масэнкам значна ўзбагацілі музей матэрыяламі.

Усё, што было звязана з імем Янкі Купалы, цікавіла і турбавала руплівага гаспадара музея. Яна арганізавала вечары памяці Купалы, купалаўскія чытанні, гутаркі, наладжвала ў калгасах канцэрты.

Сваёй дзейнасцю Уладзіслава Францаўна прадаўжала вялікую справу народнага песняра. Ад душы цешылася яна здзяйсненню яго заповітных мараў.

«Янанька!

Каб ты ўстаў і глянуў на наш Мінск, на нашу зямлю. Шчырай радасцю загарэлася б тваё сэрца. Вось дзе «шчасце паэта»! — чытаем мы ўсхваляваны запіс на вокладцы драматычнай паэмы Васіля Віткі «Шчасце паэта», прысвечанай жыццю Янкі Купалы.

«Цёцяй Уладзяй» называлі яе пісьменнікі, блізкія і знаёмыя за яе вялікадушнасць, чалавечнасць, шчырасць, жыццярадаснасць, праўдзівасць.

Пісьменнікі Беларусі і іншых брацкіх рэспублік высока цанілі Уладзіславу Францаўну як добрага знаўцу і нястомнага прапагандыста беларускай літаратуры. Цаніў яе плённую дзейнасць і наш Савецкі ўрад. Два ордэны «Знак Пашаны», медалі, граматы, званне Заслужаны дзеяч культуры БССР — такое прызнанне працы гэтага энтузіяста народнай асветы і беларускай культуры.

...Каля двух гадоў прайшло з таго часу, як не стала Уладзіславы Францаўны. Пройдуць яшчэ дзесяткі гадоў, а яна па-ранейшаму будзе кроць побач з незабыўным родным Янкам у вечнасць.

Я. РАМАНОўСКАЯ

Зайка

Скача зайка, скача шэры,
Хоча зайка павячэраць.
Зайка ежу здабывае,
Снег пушысты разграбае.
Там карэньчык, там лісток,
Ля бярозкі скок ды скок.
Стала цёпла шараку,
Хоць паспі у сасняку.
Лёг пад лапкаю хваёвай,
Вушы насцярожыў.
— Дзякуй, дзякуй,
дзень зімовы,
За пуховы ложак.

Міхась ПАРАХНЕВІЧ

Мой конь

Мой конь падкаваны,
З чырвоным сядлом,
Шнурком закізаны
Стаіць пад сталом.

Паеду да бабкі.
Гэй, конік, хутчэй!
Бабуля аладкі
Для гасця пячэ.

Да іх я ахвочы...
Ды конік знямог:
Ніяк пераскочыць
Не можа парог.

Ніна ГАЛІНОЎСКАЯ

Новы год ідзе

Залатымі зорамі
Заіскрыўся лёд,
За крутымі горамі
Ходзіць Новы год.

То пушыстым інеем
Пушчу замяце,
То у неба сіняе
Сцежку пракладзе,

То адправіць новыя
Караблі ў палёт,
На палі вяснова
Прыйдзе Новы год

З буйнаю пшаніцаю
І аўсом густым,
З цёплай навальніцаю,
З ліўнем залатым,

Пройдзе над азёрамі,
Выбеліць сады,
Загарацца зорамі
Нашы гарады.

Па зямлі указкаю
Рысу правядзе —
І дзівоснай казкаю
Стане кожны дзень...

А цяпер мяцеліца
За акном мяце.
Чуеш, па аселіцы
Новы год ідзе.

Сяргей ГРАХОЎСКІ

МАМА, ПАЧЫТАЙ!

Малюнкi В. Варыёнчык

і Л. Чурко

Мы ідзем на ёлку

М. СКВАРЦОУ

СЯМЁН Іванавіч і Серафіма Васільеўна сёння збіраліся пайсці на ёлку да сваіх знаёмых. Вядома, і Косцю з сабой возьмуць. Бо толькі ўчора Косця прыбляў да нас па клей для маскі. Калі табе дванаццаць год, ёлка — вялікае свята.

Я сёння адзін, вечар вольны, за акном спускаецца зімовы змрок, дзе-нідзе загарваюцца агні... Успаміны далёкага дзяцінства мітусяцца вакол мяне. Не! Безумоўна, неабходна пабыць у абстаноўцы збораў на ёлку.

І я іду пагрэцца ля агню людской радасці.

Адчыняю дзверы — і адразу адчуваю, што трапіў я не ў добры час. У далёкім пакоі горка, наўзрыд плакаў Косця. Ён пачуў, што хтосьці зайшоў. Гук плачу раптам стаў глухім: відаць, хлопец закрыўся падушкай. Не застаў я вясёлай мітусні збораў на свята. Сямён з кіслым выглядам павязваў перад люстэркам галштук, а Сімачка кідалася па пакоі, як тыгр у клетцы. Пры маім паяўленні яна схавалася ў кухню, а я, маючы некаторы горкі вопыт

у вызначэнні тэмпературы напаў жыццёйскіх бур, шэптам запытаў у сябра: «У чым справа?»

Баязліва косячыся на кухню, Сямён зашаптаў:

— Ды што, братка ты мой, выручай, будзь сябрам. Бачыш, Серафіма з тыдзень таму назад разлавалася за нешта на Косцю — я ўжо не памятаю за што — і сказала: «Вось пачакай, не возьму цябе да Івановых на ёлку». — І я забыў, і Косця забыў, ды і яна, напэўна, забыла. А вось зараз збіраемся, і Косця таксама, — такі ажыўлены, чаравікі бяжыць чысціць... І раптам Серафіма разлаваным голасам пытае: «Ты куды гэта?» — «На ёлку, мамачка». — «Не пойдзеш!» — «Мама!» — «Я сказала — не пойдзеш, і ўсё». — Косця і так, і гэтак — не. Вось і глядзі, што атрымліваецца. Выручай, дружа, яна цябе паслухае.

Я задумаўся. Калі, таварышы, вас калі-небудзь не ўзялі на ёлку, вы задумаецеся разам са мной. На самай справе! Як уяўлялася Косцю гэтая ёлка, калі ён спяшаўся сабрацца? Гэта —

святло, бляск, свята жыцця. І раптам — адзінота. Не, гэта немагчыма!

І мы з татам пачалі, як гаварылі франтавыя шафёры, «спускаць маму на тармазах». Нарэшце я выцягнуў Косцю з яго адзіноткі. Сталі мы перад мамай трое, і ад усіх я пад чэснае слова заяўляю:

— Мы больш не будзем!

І вось — лёд растаў. Серафіма Васільеўна заяўляе сыну:

— Ну, глядзі, каб гэта ў апошні раз!

І я, Косцін адвакат, рашуча даю чэснае піянерскае.

Мы весела смяёмся. Я хутка адводжу Косцю да водаправода, мяю яго, даю яму ручнік і шапку (прадбачліваць усё ж не шкодзіць):

— Ты толькі маўчы, маўчы сабе — і ўсё тут, пакуль не прыдзеце на ёлку.

Перавёў Канстанцін дух у тры прыёмы і пайшоў да Івановых — шчаслівейшы са смертных.

А я, што сыграў у гэтай сітуацыі ролю добрай феі з казак Андэрсена, падумаў: «А што было б, калі б «добрая фея» не з'явілася?»

Хлопчык застаўся б адзін. Ён, як звычайна гавораць мамы і дзеці, сплакаўся б, замаўчаў... Навокал цішыня пустой кватэры... А там! Ззянне зорак, вясёлыя румяныя твары, смех, цудоўны пах хвоі, духмяны чай з бутэрбродамі, якімі частуе ўсіх прыгожая цёця Вара... І Пётр Іванавіч, напэўна, зноў што-небудзь прыдумаў (у мінулым годзе ён мядзведзя прадстаўляў)... І нічога, нічога гэтага няма, усё прапала. За што?

І вось, можа быць упершыню ў жыцці, падкоціцца да сэрца Косці клубок самай лютай злосці. Яна яшчэ не знойдзе выразу ў закончаных думках і абвінавачаннях з прычыны непамернай, страшэннай жорсткасці, якая зроблена над Косцем, але ён скажа тым істэрычным голасам, які кожны з нас, дарослых, хоць раз у жыцці чуў: «Ну і няхай, і заўсёды буду, вось...»

А праз некаторы час мама не ведала б што і думаць: «Не разумею, што гэта з Косцем зрабілася: грубіяніць пачаў, спрачаецца, не слухае...»

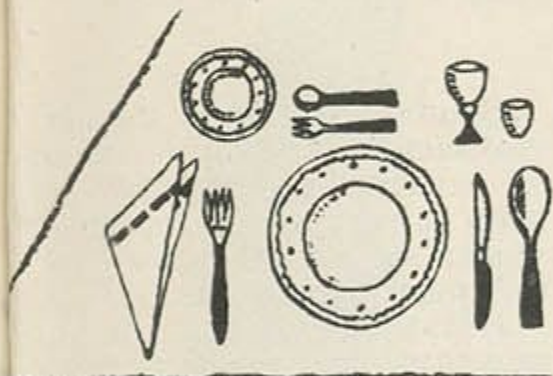
* * *

Як часта мы схільны разважаць пра ўпартых дзяцей. Ці не здаецца нам, што больш актуальным з'яўляецца пытанне аб упартых бацьках, аб перакананых або стыхійных педантах, што баяцца адступіць ад нейкага дзесятка правіл, якімі яны ўзброіліся для бясконца складанага і тонкага працэсу выхавання дзіцяці?

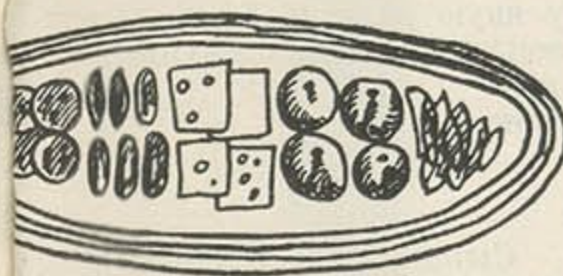
(З кнігі «Наши радости и печали».)

Прашу да стала!

Для вас, гасцінныя гаспадыні, перадрукоўваем мы гэтую параду з «Недзель» — дадатку да газеты «Известия».

«Прашу да стала!» — усяго два словы, але колькі працы, выдумкі і ўмення схавана за імі. У святочны дзень гэтае запрашэнне вымаўляецца з асобым хваляваннем. Гаспадыні хочацца парадаваць блізкіх і сяброў не толькі разнастайнасцю смачных страў, але і маляўнічым афармленнем, арыгінальнай сервіроўкай. А сакрыт прыгожага стала заключаецца не ў багацці страў, бляску прыбораў і грэнях крыштальных бакалаў. Вынаходлівасць і густ — вось, што можа куды лепш зрабіць

яго і багатым, і прыгожым, і захапляючым.

Вы, вядома, ужо зрабілі выбар, якім з любімых страў аддаць перавагу ў гэтыя святочныя дні. Ужо нарыхтаваны прадукты, і, несумненна, вы пастараецеся іх смачна прыгатаваць.

Але вось калі наступіць час, вы, накрывшы стол абрусом, пачнеце ўпрыгожваць яго, вам магчыма спатрэбяцца і некаторыя нашы парады.

Хто з нас не ламаў сабе галаву над тым, як размяс-

ціць на святочным стала ўсё, што задумана? На самай справе — расставіш пасуду, прыборы, бутэлькі і графіны, паставіш на месца такіх «заўсёднаў», як селядзец, заліўное і саленні, глядзіш — месца ўжо няма. А закусак яшчэ шмат. Што калі падаць іх не на асобных талерках, а разам, на адным блюдзе? Паспрабуйце пакласці на ім кавалачкі сыру, упрыгожаныя кветкамі з масла (іх робяць пры дапамозе сагрэтай лыжкі), вараную і вэнджаную каўбасы з галінкамі зялёнай пятрушкі, халоднае мяса або вяндрліну сярод стручкоў чырвонага перцу і вы ўбачыце, як гэта ажывіць стол. Падобнае «асарці» халодных закусак можна падабраць вельмі эфектна і па смаку і па форме.

На вялікім сталае два-тры такія блюда зручныя яшчэ і тым, што ў кожнага пад рукой акажацца разнастайная закуска, і не трэба перадаваць, скажам, сыр або вяндрліну з аднаго канца стала на другі.

Вельмі можа спатрэбіцца маленькі сервіровачны столик, які будзе стаяць недалёка ад таго месца, дзе сядзіць гаспадыня дома. Калі няма спецыяльнага столика, ім часова паслужыць табурэтка або тумбачка. Тут будзе стаяць і запасная пасуда, і хлеб, і папярковыя сурвэткі, і нават паднос для прыбірання талерак. Нарэшце, такі столик акажацца карысным, калі гаспадыня пачне частаваць усіх чаем. Паколькі ўсё гэта побач, то і ўставаць лішні раз не давядзецца.

Такім чынам, месца мы на сталае крыху выгадалі, давайце зоймем яго кветкамі. Пышныя букеты не патрэбны —

яны перашкаджаюць бачыць тых, хто сядзіць насупраць. Добра расставіць на сталае некалькі нізкіх вазачак з кветкамі. Можна абысціся і галінкамі рабіны, зялёнага аспарагусу, традэсканцыі або іншых пакаёвых раслін, прыгожа перавязаных каляровай стужкай і свабодна раскладзеных проста на абрусе...

Адна-дзве салатніцы з акуратна ўтрамбаванай горкай, упрыгожанай кавалачкамі агуркоў і яек. Так звычайна падаецца салата або вінегрэт.

Паглядзіце на малюнак. Гэта тая ж салата, пакладзеная ў палавінку салёнага агурка, ачышчанага ад зярнят. Калі ўставіць зверху трохвугольнік з рэдзкі або морквы, то лодка акажацца пад парусамі.

Вядома, напрыклад, якія смачныя і прыгожыя грыбы «мухаморы» атрымліваюцца

з крутых яек і палавінак памідораў, папырсканых смятанай або маянэзам. Варта ў крутое яйка ўрэзаць дзве зялёныя гарошычкі (вочы), кавалачак адваранай бульбы (нос), морквы (рот) і надзець шапачку з бурака — будзеце ўпэўнены, любы не пасаромеецца з'есці «пятрушку».

За чаем таксама магчымы сюрпрызы. У якім з піражкоў акажацца смешная і дасціпная запіска, якая прадкажа далейшы «лёс»?

На вазе з фруктамі прымасцілася птушка з шакаладнай дзюбай і стракатымі папярковымі крыльцамі. Зрабіць яе вельмі проста з двух яблык — вялікага і маленькага, насаджаных на запалку.

Такая забаўная фігурка нарадуе не толькі дзетвару. Хіба яна не выкліча добрую ўсмешку і на твары дарослага? А лепшы ж госць за святочным сталом — гэта добры настрой.

Т. БАРБАРАВА

ФАРШЫРАВАНЫ СЕЛЯДЗЕЦ

Селядцы вымачыць. Ачысціць ад скуркі і касцей, парэзаць кожны спачатку ўдоўж, а потым кожную палавінку напалам.

Прыгатаваць фарш: дробна нарэзаць рэпчатую цыбулю, пасячы крутое яйка і змацаваць мякішам чорнага хлеба. Зрабіць з гэтай масы прадаўгаватыя валікі, затым пакласці валікі на кавалак селядца, загарнуць і пракалоць запалкай, каб не разваліўся. Склаці ў слоік і заліць гарчычным соусам, каб ён пакрыў селядцы.

Соус: змяшаць чайную лыжку гарчыцы з воцатам і алеем. Воцат і алею узяць у роўных долях.

На 1 кг селядцоў кавалачак чорнага хлеба, 3 галоўкі цыбулі рэпчатой, 2 яйкі, звараныя ўкрутую.

РЫБА ФАРШЫРАВАНАЯ ПА-ЎКРАЇНСКУ

Рыбу ачысціць, нарэзаць на кавалкі, аддзяліць мякаць ад касцей і скуры. Мякаць два разы прапусціць праз мясарубку, дадаць у фарш яйка, смажаную цыбулю, кавалачак намочанай булкі, перац, соль і 1—2 сталовыя лыжкі алею. Прыгатаваным фаршам начиніць кавалкі рыбы і падсмажыць з абодвух бакоў у алеі. На дно каструлі пакласці шалупінне цыбулі, кавалачкі буракоў, морквы, бульбы. На гародніну пакласці падсмажаную нафаршыраваную рыбу, перакладаючы сырой і смажанай цыбуляй (вельмі нямнога), заліць вадой, каб пакрыла рыбу. Для паху — некалькі гарошын пахучага перцу.

На 3 кг рыбы 5 цыбулін смажаных, 2 цыбуліны сырыя, 4 яйкі, палавіна невялікага бурака, 2 морквы, 2 бульбыны, 100 г беллага хлеба, алею, лаўровы ліст, перац, соль па смаку.

ГРУДЗІНКА СВІНАЯ ФАРШЫРАВАНАЯ

1 кг свіной грудзіны. Для начинкі: 1/2 качана капусты, 1 морква, 2 яблыкі,

1 цыбуліна, 1 яйка. 2 ст. лыжкі сахароў, молаты перац, соль, 1 ст. лыжка топленага сала, маргарыну або масла.

Перш за ўсё прыгатаваць начынку з гародніны. Нарэзаную капусту, буйна нацёртую моркву і пасечаную цыбулю тушыць з тлушчам у каструлі, пакуль не зробяцца мяккімі. Затым дадаць дробна наструганыя печаныя яблыкі і працягваць тушыць. Даць астыць, затым дадаць у начынку сырое яйка, сухары, соль, молаты перац і ўсё перамяшаць. Калі няма яблык, замест іх можна пакласці 2 сталовыя лыжкі таматнага пюрэ або пару нацёртых на буйной тарцы салёных агуркоў (ачышчаных і без семачак).

Адрэзаць прадаўгаваты кавалак свіной грудзіны (з рэбрамі), абмыць, абсушыць і з аднаго боку, паміж рэбрамі і мясам, зрабіць надрэз у выглядзе кішэні. Начыніць яго начынкай з гародніны, адтуліну зашыць, паверхню нацёрці соллю, пакласці на бляху і смажыць у гарачай духоўцы. Калі грудзінка абсмажыцца з усіх бакоў, уліць $\frac{1}{2}$ шклянкі гарачай вады і кожныя 10—15 мінут паліваць смажаніну сокам, які ўтварыўся ў час смажання.

Зсмажаную і крыху астыўшую грудзінку разрэзаць вострым нажом так, каб у кожным кавалку было рабро (ніткі выцягнуць). Прыгожа пакласці кавалкі на падгрэтае блюда, абкласці варанай бульбай, бульбяным пюрэ або тушанай рэпай. З соку, які застаўся ад смажання, прыгатаваць соус. Сок разбавіць вадой і варыць 10 мінут. Калі тлушчу многа, яго трэба зняць, а працэджаны сок наліць на блюда вакол мяса.

Адказы на чайнкрэсворд, змешчаны ў 11-м нумары часопіса «Работніца і сялянка»

1. Матэрыялізм. 2. «Марынка». 3. Асінторф. 4. Фауна. 5. Андатра. 6. Асіна. 7. Астрэйка. 8. Азгур. 9. Рыс. 10. Скарына. 11. Арэса. 12. Анталогія. 13. Ямб. 14. «Бульба». 15. Асілак. 16. Колас. 17. Серп. 18. Полацк. 19. «Клоп». 20. «Полымя». 21. Янка. 22. Авёс. 23. Сцяг. 24. Гастэла. 25. «Адплата». 26. Аграном. 27. Мазыр. 28. Радзіма. 29. Аэрадром.

Тэкст, змешчаны ў цэнтры малюнка: «Квітней, родная Беларусь!»

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР, В. І. ФІЛПАВА, В. А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

АТ 15331.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии

Падпісана да друку 2/XII 1961 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77. Тэлефоны:

адказн. рэдактара—3-17-51, адказн. сакратара—3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры—3-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 18 к. Дадатак—выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 203.359 экз. Зак. 805.

ПЯЧЭННЕ НА СКОРУЮ РУКУ

200 грамаў сметанковага маргарыну пасячы з мукой да атрымання аднароднай масы. Убіць туды 2 яйкі, пакласці 2 сталовыя лыжкі смятаны, крыху пітной соды, цукар — па смаку і замясіць крутое цеста. Затым цеста прапусціць праз мясарубку і зрабіць з яго пячэнне рознай формы.

ДРОЖДЖАВАЕ ЦЕСТА

Паўпачка дрожджаў развесці ў невялікай колькасці цёплай вады разам з цукрам. Цеста замясіць на цёплым малаце, убіць туды 1 яйка, пакласці 1 сталовую лыжку сметанковага масла і 1 сталовую лыжку алею і ўсё перамяшаць.

Паставіць цеста, а калі падыдзе, убіць яшчэ 1 яйка,

пакласці цукар — па смаку і замясіць, каб у другі раз падышло. Потым зрабіць булчкі, якія пакласці на бляху на адлегласці 5 см (таму што ў час выпечкі цеста яшчэ падыдзе). Пячы ў лёгкай духоўцы. Па жаданню булчкі можна зверху пасыпаць карыцай, змешанай з цукрам.

АБ ТЫМ, АБ СІМ

Здаўна алей лічыцца выдатным касметычным сродкам. Вельмі карысна, асабліва зімой, адзін раз у тыдзень рабіць маскі з алею. У цёплым (але ні ў якім выпадку не гарачым) масле змочваюць кавалачкі ваты і накладваюць на твар і шыю. Зверху твар пакрываюць цёплай хусткай.

Ніколі не расцірайце скуру твару і рук снегам на паветры, таму што гэта садзейнічае палёўненню трэшчын і шалешэнню.

Вузкая сукенка, паліто ў талію, аблягаючы светар толькі падкрэсліваюць паўнату, а не скрываюць яе.

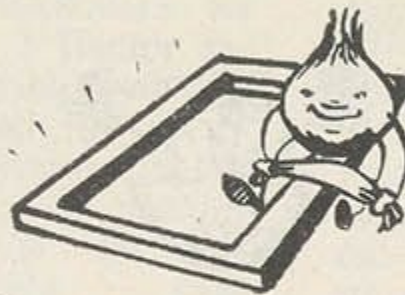
Поўным жанчынам трэба пазбягаць мноства гузікаў, шырокіх паясоў, вялікіх кішэняў і каўняроў. Затое ім вельмі падыходзіць аздоба ў выглядзе прадоўжнай строчкі.

Не трэба насіць блузак і спадніц. Значна лепш сукенка з засцежкай данізу.

Адзенне пасля прасавання павінна абавязкова павісець да таго часу, пакуль не прасохне канчаткова, інакш яно тут жа пакамечыцца.

Рэчы з фланелі або шэрсці будуць выглядаць пасля мыцця лепш, калі ў вадку для пралосквання дадаць крыху гліцэрыны (1 сталовую лыжку на 1 літр вады).

Каб вярнуць ранейшы бляск пазалочаным рамам або карнізам з багету, патрыце іх свежай, толькі што разрэзанай цыбулінай. Затым адпаліруюць мяккай сукенкай.

Не выключаіце электрычныя прыборы мокрымі рукамі. Вада — добры праваднік электрычнасці, і адна яе кропля можа парушыць ізаляцыю. Асабліва асцярожным у гэтых адносінах трэба быць у ваннай пакоі.

Воцат звычайна выкарыстоўваецца для прыгатавання некаторых страў, каб надаць ім вастрыню. Але воцат можна выкарыстоўваць у гаспадарцы і для іншых мэт.

Вельмі добра апалоскваць пасудамыйку, дадаўшы ў цёплую вадку крыху воцату. Тады знікне непрыемны пах.

Перад тым як абіраць гародніну і фрукты, змачыце

рукі ў воцаце, і тады на руках не застанеца цёмных плям, якія цяжка адмываюцца. Але пасля работы абавязкова вымыйце рукі цёплай вадой з мылам.

У жорсткай вадзе цяжка прамыць валасы. Але калі вы спаласнеце валасы вадой, у якую дадасце 1—2 лыжкі воцату, валасы стануць мяккімі і набудуць прыгожы бляск.

Сыпаць соль на пляму ад разлітага на абрус віна — стары спосаб. Трэба паліць гэта месца крутым варам.

Чвэртка лімона (са скуркай) надае прыемны смак смажанаму мясу. Спачатку лімон смажыцца з мясам, а затым пасля поўнага размякчэння скуркі расціраецца драўлянай лыжкай і раствараецца ў соусе. Лімонная скурка з палавінкі лімона надае смажанай цяляціне, свініне, курыцы або індэцы вельмі прыемны смак.

лектрыч-
мі рука-
раваднік
а яе кро-
ць ізаля-
рожным
х трэба

выкары-
гатаван-
каб на-
ле воцат
ць у гас-
мэт.
лоскваць
ны ў цёп-
тату. Та-
ы пах.
раць га-
змачыце

ы на ру-
цёмных
мываюц-
гы аба-
укі цёп-

е цяжка
але калі
ы вадой,
2 лыжкі
уць мяк-
прыгожы

ляму ад
віна —
паліць
варам.

са скур-
ы смак
спачатку
ясам, а
размяк-
ціраецца
раства-
лімона
яляціне,
індычцы
к.

ААА.

оруссии

ефоны:

3-38-24.

Не глядзі на другіх

Словы А. Русака

Музыка Ю. Семянякі

Не глядзі на другіх
Патайком ад мяне,
Калі сэрца сваё
Ты аддаў толькі мне,
Я нікому цябе
Не аддам, не аддам,
Можга гэтаму ты
Не паверыш і сам.
Не палюбіць ніхто
Цябе гэтак, як я,
Аб табе аб адным
Толькі песня мая.
Для цябе аднаго
Паміж соцень вачэй
Загарацца здалёк
Мае вочы ярчэй.
Не глядзі на другіх
Патайком ад мяне,
Калі сэрца сваё
Ты аддаў толькі мне.
Будзе сонца свяціць
Светлай радасцю нам,
Я нікому цябе
Не аддам, не аддам.

На першай старонцы вокладкі малюнак
мастака В. Ткачука.
На чацвёртай — фотазціюд І. Стэца «Хо-
раша зімою».

Andantino

Не гля- дзі на дру-гіх па-тай-

-ком ад мя не, ка-лі сэр-ца сва-ё ты ад-даў толь-кі мне. Я ні- ко- му ця-бе не ад-

-дам, не аддам,можга, гэ-та-му ты не па-ве- рыш і сам. Не гля-

А... А...

А... А... Я ні- ко-му ця-бе не ад-дам, не ад-дам.

rit. pp

43807

8

